

REDACȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria:
 pe un an ..... 20 cor.
 pe 6 luni ..... 10 cor.
 pe 3 luni ..... 5 cor.
 pe o lună ..... 2 cor.
 Nr. de Duminică pe an 4 cor.
 Pentru România și străinătate pe an
 60 franci.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

INSERTIUNILE:

de un șir garson: prima dată 14
 bani; a doua oară 12 bani; a treia
 oară 8 b. de fiecare publicație.

Atât abonamentele, cât și inserți-
 unile sunt să se plătească înainte în Arad.

Telefon pentru ornaș și comenzi

Scrisori retracate nu se primesc

Procesele noastre.

Procesele intentate ziarului nostru pentru trei articole («Tribuna», *Dezastre și Solgăbirău nebun*) apărute anul trecut, au ajuns să fie dezbătute Mercuri înaintea curții cu jurați din Oradea-mare. Autorul acestor articole incriminate, redactorul nostru domnul Sever Bocu, care a primit și răspunderea s'a prezentat alaltăieri înaintea juriului de presă din Oradea-mare însoțit de distinsul avocat din loc dl Dr. Ioan Suciu.

Întâi s'a dezbătut procesul asupra articolului *Solgăbirău nebun* intentat acuzatului din partea solgăbirăului din Sân-Miclăușul-mare Hadfy Károly. Știm, că făcând P. S. Sa Episcopul Ioan I. Papp o vizațiune canonică în această localitate, Românii i-au pregătit o primire impozantă, fiind flacăii împodobiți cu cocarde și cu frumosul nostru tricolor național. Fisolgăbirăul a pedepsit pe cei la care s'au aflat aceste semne de agitație, casând și inscripția românească de pe frontispiciul școlii române din această comună. Din acest incident s'a scris articolul incriminat, în care a fost atacat solgăbirăul Hadfy, care s'a simțit atât de tare ofensat, încât ne-a intentat proces de presă.

Acuzatorul Hadfy spune în acuza sa, că înainte de vizita episcopului arădan a chemat la sine pe conducătorii Români din Sân-Miclăușul-Mare, rugându-i să evite orice demonstrațiune. Aceștia au promis. Cu toate astea la primirea episcopului lor flacăii Români s'au împodobit cu tricolorul național, prin ce au comis o «vădită transgresiune». În urma asta libirăul a pășit în fața lor, somându-i să îndepărteze panglicele tricolore, ceea ce ei refuzând, libirăul Hadfy le-a îndepărtat prin gendarmii. Ceea ce privește inscripția românească de pe frontispiciul școlii române, declară, că întrinsa a văzut o ilegalitate care contravine legii. Este convins că a săvârșit un act național, când a casat această inscripție, și cere pedepsirea acuzatului, care în articolul său l-a vătămat în onoare.

După ce apărătorul acuzatului a pus fibirăul câte-va întrebări, procurorul își începe rechizitorul, după care dl Dr. Suciu a rostit vorbirea sa de apărare energică și plină de demnitate. Jurații au aflat pe acuzat vinovat de delictul vătămării de onoare, și astfel tribunalul l-a condamnat la 14 zile temniță și 100 coroane pedeapsă în bani. Contra sentinței a înscinat apelatiune atât acuzatul și acuzatorul privat Hadfy: acesta din cauza neobservării §. 92 al legii penale din partea tribunalului.

După amiază a urmat pertractarea articolului al doilea cu titlul: «TRIBUNA», apărut ca număr de Crăciun, și în care autorul a pledat pentru activitate. La întrebarea președintelui de tribunal *Millye György* dacă acuzatul primește răspunderea și dacă se simte vinovat, acesta răspunde la întrebarea primă cu *da*, iar la a doua negativ. Acuzatul neagă, că ar fi agitat, ci a voit să dea un program, agitând pentru activitatea politică a Românilor. Nu împotriva națiunii maghiare a agitat, dacă a agitat, ci în contra celor dela putere. Dăm aci în întregime vorbirea redactorului nostru acuzat:

Onorat tribunal regesc!

Onorată Curte cu jurați!

Aș dori să mă apăr în limba mea maternă, în care m'am obișnuit a-mi exprima gândurile, în care poate mai bine, mai convingător aș ști argumenta pe lângă dreptatea punctului meu de vedere, dar durere mă văd silit a abdice de aceasta — deși legea îmi dă dreptul — pentru-că, — poate excepțional — vreau să prefer de astădată *principiului*, d'a validă dreptul limbii mele înscrise în lege, scopul ca d-voastră dlor jurați să mă înțelegeți pe deplin, ca astfel motivele, servind substatul acestui proces, să fie pusă în adevărata lor lumină. Fac deci un sacrificiu de principiu, pentru-că doar mai ușor puteam alege ceea ce altă cale, și aceasta desigur era mai proprie d-a scoate în relief *anomalia*, că într'un proces de presă politic, chemații sunt să judece astfel de cetățeni, care nu înțeleg nici limba produsului de presă incriminat, nici pe cea de apărare a autorului ca acuzat. Pentru-că să-mi permiteți dlor Jurați, articolul acesta a fost scris în limba română și pe cum afirmă acuza, pentrua gitarea naționalității române, a-l înțelege deci pe deplin în tot cuprinsul său, în distincții-le-i fine ale particularității de limbă, va putea numai acela care care posedă perfect această limbă. Dar, precum am zis, aveam să mă ridic de astădată peste aceste conziderațiuni și neținând seamă de aceasta, închizând ochii pentru faptul și mai important, că dumneavoastră domnilor jurați aparțineți cu toții naționalității maghiare, împotriva căreia pretinde acuza c'ași fi ațitat la ură, prin urmare nu lipsiți de ori-ce interesare — nu vreau să văd în d-voastră altceva, decât judecători drepti și nepreocupați, la acea înălțime ideală a chemării, unde se rostesc dreptatea chiar și atunci când aceasta ar pricinui durere în primul rând celor ce-o rostesc.

Mărturisesc c'am așteptat cu nerăbdare ziua de azi când în sfârșit a trebuit să știu, pentru ce sunt tîrît dela Ana la Caiafa de un an de zile deja, pentru-ce stau aci înaintea d-voastră și — învățând din pățania atâtor colegi ai mei pentru cari doveditu-s'au de drumul Calvariei căile aceste umblate de mine, — pentru ce va trebui să sufăr eventual și eu temniță. Cu nerăbdare, pentru-că pân'aci, nici din actul de acuză, nici cu prilejul pertractării la senatul de acuză, on-

representant al acuzei n-a aflat de necesar a-și scoate argumentele ci le-a ținut ascunse și în chip cu totul lapidar s'a mulțumit a cita numai articolul penal, de cari m'am făcut vinovat. Azi în sfârșit a cazut vălul. Dar, cu drept, cuvânt o pot spune, că în ceea-ce mi-s'a desfășurat pr virii, eu nu m'am putut recunoaște și e acea altceva decât neogîndirea lumii de idei și simțiri a dlui acuzator public. Pe mine nu mă izbesc exagerările dlui procuror, nu interpretația imposibilă ce-o dă scriselor mele, pentru-că, dacă mi-a făcut proces, trebuie să și motiveze, dacă m'a declarat culpabil, trebuie să se și încerce a dovedi, dar mă izbește, mai mult mă revoltă inzultele ce a cutezat să mi-le arunce în față atât mie cât și națiunii mele și împotriva căreia protestez solemn. Este un semn al vremurilor noastre dlor jurați, că ori cine, deschis și pe față cutează a ne timbra pe noi de nepatrioți, ba chiar trădători de patrie. Dar dovedit-a vre odată cineva acuza această înfruntare în contra noastră? Oare chiar istoria milenară a acestei patrii, nu desminte în chip strălucit aceste afirmațiuni, cu cari în vremea din urmă în chip atât de frivol, se timbrează naționalitățile din patria noastră? Ce dovedește aceasta istorie?

Abia aflăm țeară, care d'atâtea ori atacată, nu numai existența, dar și hotarele să și-le fi știut apăra în luptele seculare, ca și patria noastră. Așezați la hotarele civilizațiunii apusene, tot trecutul nostru e un flaut de lupte grele și oare dacă aruncăm o privire asupra acestor epoce viroase, energia ce-am dovedit-o în lupte, tenacitatea ce-am manifestat de-am fost învinși, nu e oare urmarea acelei *concordii*, cu care fiecare locuitor al acestei patrii înfrunta comunele primejdii — și a cărei bază o putem afla numai în convingerea că existența acestei patrii este interesul individual al fiecărei locuitor al ei.

Să ne închipuim numai patria fără aceasta comunitate de simțire, să ne închipuim că o parte a locuitorilor ei, unele ținuturi ori provincii, ar fi dat mâna cu dușmanii ei, am afla oare de probabil, posibil chiar, ca aceasta din atâtea părți atacată patrie să se fi putut susține? Ignoranța ori reavoința trebuie, ca cunoscând acea istorie, cunoscând toate firele nu numai sentimentale dar și de interes cari leagă indisolubil naționalitatea noastră de acest pământ, să ni-s'arunce în față acuza nepatriotismului.

Trădători ori nepatrioți caute dl procuror acolo unde poate afla, între noi nu-i caute pentru-că acel popor ce a născut Huniaz-i nu poate naște trădători.

Atâtea în general cu privire la acuza nepatriotismului.

Și acum trec la însuși conținutul articolului.

Dacă nu mă înșel, păcatul meu este că am agitat naționalitatea română împotriva națiunii maghiare. Mărturisesc că în felul ăsta nu înțeleg rostul acuzei.

Naționalitatea română împotriva națiunii maghiare! Doar naționalitatea română este o parte integrantă a națiunii maghiare.

Prin urmare atunci și împotriva naționalității române trebuie să am agitat și pe cine? Tot naționalitatea română? După părerea mea asta este un evident paradox.

Contra cui am agitat deci? Poate împotriva națiunii etnice maghiare, respective în contra naționalității maghiare? Să examinăm și cazul acesta. Scot din articol, această singură propoziție, care cu puțină explicare forțată se poate referi la naționalitatea maghiară.

„Știm însă noi Români, că frații, cari în a lor orbire se cred stăpâni peste noi și țeară, vinează sufletele noastre și prin maghiarizarea neamului nostru nădăduesc să fie tari și fericiți în astă lume“.

Alta, ce s'ar referi la naționalitatea maghiară, nu aflu de fel niciunde. Ear în asta se cuprinde oare vre-o agitație? Și dacă în adevăr se cuprinde, suntem oare noi de vină? Eu am păcătuit, care am scris acest articol, ori aceia, cari au făcut din această afirmațiune convingere și principiu politic?

Cred că nime nu va putea nega azi tendențele de maghiarizare a rasei noastre din partea statului. Erau timpuri când aceste tendențe erau negate oficial, azi nime nu mai face secret din ele. A deveni maghiar nu numai în limbă, ci și a însuși înclinare și spirit maghiar, este după spusele ministrului Berzeviczy o necesitate de stat pe terenul învățământului. Un alt bărbat de stat, prim-ministrul de fericită memorie Bánffy Dezső a declarat-o asemenea deschis, că dînsul politica națională respective idea edificării statului național maghiar, o înțelege așa, că fiecare să se contopească în rasa maghiară, că fiecare are datoria a fi nu numai cetățean credincios statului, ci a deveni și după limbă maghiar.

Apoi întreb, asta o cere interesul națiunii maghiare politice? Cu alte cuvinte deci moartea noastră națională.

Și în fața acestui fapt nu este oare o curată înșălăciune a zice, că nu suntem apăsați? Căci care era opiniunea dominantă prin anii 60 în chestia aceasta? Adresa dietei maghiare dela 6 Iulie 1861 glăsuște astfel:

„Noi voim să dezvoltăm și să asigurăm viața noastră națională pe baza egalității de drept complete. Voim, ca în privința drepturilor civile între diferiții cetățeni ai patriei deosebire de religione și naționalitate să nu se facă, și voim, ca toate aspirațiunile naționale ale concetățenilor noștri să fie asigurate prin lege fără pericolul de a expune țara unei dismembrări politice și a pierzării independenței politice“.

Ear la 1868 știm că prețul păcii a fost legea despre egală îndreptărire națională, care azi este numai pe hârtie. Cel mult valoare istorică mai are pentru a arăta dezvoltarea retrogradă a libertăților publice din Ungaria.

Pe vremea aceasta o parte a politicianilor români, cari au luat parte la acele memorabile Diete, s'au înrolat în partidul guvernului în credința, că astfel vor putea asigura drepturile poporului român înscrise în lege. Doar sub scutul onoarei naționale era pusă această lege fundamentală.

Pe atunci acei politicieni români, cari nu credeau în sinceritatea acelor făgădueli, și cari mărturisau pe față această neîncredere, erau timbrați de „agitatori“. Viitorul însă a dovedit, că „agitatorii“ au avut dreptate.

Eată azi am ajuns acolo, că numai simplu pentru accentuarea drepturilor din legea de naționalitate suntem dați în judecată și osîndiți.

Spiritul maghiar s'a dezvoltat permanent și artificial în această direcțiune și în vreme ce noi, cari eram numai în defensivă — căci vedem ce dezvoltare retrogradă arată opiniunea publică maghiară în chestia asta — eram aruncați prin temniță; aștarea urei împotriva noastră înflorea în dragă voce.

Sub scutul liberbății de presă a trebuit să ajung aici înaintea D-Voastră ca acuzat pentru un articol, al cărui idee conducătoare este aceasta: „Nu dușmanie, ci frăție vroim în patria noastră. Nu voim să cucerim, ci pace și bunăvoină dorim și dreptul nostru și sărăcia n-o apărăm. Credincioși suntem M. Sale și Țării. Aici trăim, aici muncim, aici țac osemintele sînte ale părinților noștri, altă țară, alt pămînt nu dorim“.

Dar Români vrem să fim acum și totdeauna. In valea Dunării și prin Carpați, soartea ne-a adunat multe neamuri și seminții deavalmă. Să trăim în iubire și frățietate. Nu unit pe alții

robind, ci deopotrivă drepturi având și împotriva dușmanilor unit pe alții apărând“.

Intr'aceia în contra noastră apar zilnic cele mai grosolane insulte și aștări la ură, dintre cari îmi permit a vă prezenta un specimen. În N-rul dela 6 Oct. în organul politic săptămânal „Magyar Közélet“ a apărut din peana lui Dr. Ludvig Rezső un articol despre naționalități, al cărui concludie este următoarea:

„Și rasa maghiară a știut cândva un do-bândind atunci rezultate peste rezultate. Azi teoriile maniace rău înțelese și servilismul conducătorilor a nimic ura din sufletul ei: această putere de însemnătate pentru conservarea de rasă. Nespun de mare serviciu face acela națiunii sale, care de acu trezește această ură și o altoeste în inima și sângele noii generațiuni maghiare. Ură profundă trebuie să deșteptăm împotriva tuturor acelor, cari ni-se pun în calea dezvoltării noastre naționale, împiedicând-o ori retardând-o, pentru că numai împotriva acelor putem urma o luptă inexorabilă, pe care îi urim“.

Acum închipuiți-vă d-lor jurați, că în acest admirabil essay cuvântul „maghiar“ este înlocuit cu acela de român așa că admirabila teorie să sune astfel: Și rasa română a știut oarecând un etc. și că în loc de Dr. Ludvig Rezső să fie semnat Sever Bocu, oare ce ar zice dl procuror?

Acelui domn Ludvig Rezső nu i-s'a întâmplat nimic și nici nu i-se va întâmpla.

Și acum, cu drept cuvânt mă pot întreba cu ce-am păcătuit.

— Este în articolul acela și altele nu numai ce ni-ai cetit, căci pentru propovăduirea dragostei, prea de înțeles, nimeni nu poate fi persecutat — veți zice D-Voastră.

Apoi recunosc că este. Și încă agitație.

Am agitat o idee. Ideea participării naționalității române ori de vă pace mai bine, a cetățenilor de naționalitate română la viața constituțională. Ideea activității, cum o numește opiniunea publică. Am agitat ca poporul român, care trei decenii de-a rîndul n'a luat parte la luptele constituționale, urmând politica pasivității — cu cauzele nu mă ocup acum — să rupă cu aceasta și să treacă pe acel câmp de luptă, unde și Maghiarii într'una i-au chemat: în parlament. Decenii întregi nu ni-a putut politica maghiară ierta, că ne-am ținut la o parte de câmpul luptelor constituționale și am urmat o politică, care în esența ei era așa zicând negațiunea statului și eată când s'a ivit așa zicând prima rîndunică — cu dl procuror a avut onoarea a face cunoștință. Căta sinceritate a putut fi în acele chemări, se dovedește acum când ne-am decis ca în adevăr să intrăm în parlament. Ca de incurajare, a venit prea on. acuzator public și ne-a calificat de punibili, primul product activist de presă.

Ce-am zis în aceasta?

Asta e deci agitațiunea punibilă? Un apel, un îndemn, ca trei milioane de cetățeni să participe la viața constituțională a patriei lor, constituie oare criteriul unui fapt penal? Dacă da, atunci îmi recunosc păcatul. Dar și atunci, rog pe dl procuror, ca pe baza principiului de egală îndreptărire să nu facă cu mine excepție, ci aducă aici pe toți cugetătorii români, să aibă toți o soartă cu mine. De ce să mă distingeți numai pe mine? Fie egalitate deplină. Doar așa a înțeles egalitatea și țaranul nostru în 1848 când a întreat: „Mă rog, dacă acum este egalitate — vine pus și nemeșul pe dereș“.

A mai rămas o idee în articolul incriminat, pe care n-am atins-o, alianța naționalităților. Mă mir foarte mult că dl procuror s'a scandalizat așa de mult de aceasta. Dacă ar cunoaște evenimentele politice numai a ultimilor ani, n'ar fi vorbit despre chestiunea aceasta așa cum a vorbit. Nu vreau să intru în argumentări că anume pe temeiul egalității de drepturi și cetățenii nemaghiari au libertatea de întrunire și asociare, simplu de tot amintesc că această alianță politică a naționalităților a existat și există, și în 1895 s-a ținut și un congres regnicolar în Budapesta. Nu e deci nouă idea, nici n-a pornit delă mine și numai desorientarea d-lui procuror o dovedește, că n-o știe aceasta. A afirma deci c-aș fi aștat și pe naționalitățile din patrie este și pentru cuvântul acesta absurd și pentru acea, pentru că articolul acesta a fost scris românește, în foaie românească pe care n-o cetesc nici Slovaci delă nord, nici Sârbi

de la sud, căci pe Sași mi-se pare nici nu i-a pomenit.

Aș fi ajuns la sfârșitul explicațiunilor conținutului articolului pricinuit. Am repetat și cu cuvântul gândirile cari m-au condus la scrierea articolului. Că mi-a succes ori nu a vă convinge, va dovedi-o verdictul D-voastră.

Dar va dovedi verdictul acesta și altceva. Va dovedi, prea stimaților d-ni jurați în primul rând, patriotismul D-Voastră. Pentru-că nici un ininut nu mi-a trecut prin mînte, a asemenea pe nici unul dintre D-Voastră cu patrioții d-ale Réz Mihály, cu acel patriotism de răspântie ce și trage hrana din aștarea discordiei între naționalități și Maghiari.

Azi e popular patriotismul acesta, pentru-că s'a format din agitația neîntreruptă a celor mai josnice instincte de rasă, pe lângă aceasta e rentabil, se poate ușor schimba în moneta su-nătoare. Dar noi concepțiunea sfântă a patriotismului la alt isvor o căutăm. Un mare măiestru, baronul Eötvös József își învață astfel ai săi frați: „Ori-ce obstacol pe care-l punem în calea dezvoltării naționalităților: în măsura în care duce la ținta de a despoia patria aceasta de cele mai frumoase speranțe“.

Intr'o scrisoare adresată lui Falk Miksa și publicată de acesta, scrie:

„Precum în chestiunea naționalităților, așa și în celelalte chestiuni am stat și voi sta pe acea parte, care luptă pentru libertate și sunt așa convins, că făcând aceasta, deodată interesul specific maghiar îl promovez. Sunt mulți, cari nu privesc lucrurile decât din punctul de vedere maghiar și pe cari progresele veacului nostru îi interesează numai într'atâta, încât pot avea influență asupra națiunii noastre. Eu viitorul nostru propriu a mi-l închipui separat de viitorul întregului, nu pot“.

Așa a scris și vorbit Eötvös József, așa a gândit „inteleptul patriei“, Deák Ferencz și când le invoc marele lor suflet, n-am altă dorință decât aceea să recunoașteți și D-voastră aceasta evanghelie a patriotismului, și nu aceea pe care o vestește dl procuror. Vom da astfel împreună tributul nostru nemuritoare-i lor memorii, și deși vom fi despărțiți în multe alte, dar va fi ceva în care vom fi una: în dragostea patriei.

Noi ne iubim patria și bucurăm sacrificăm totul pentru dânsa: brațele, munca noastră și de cere lipsa: viața noastră. Dar nu putem renunța la un lucru: naționalitatea noastră care în limbă și cultura ei trăește nemuritoare. Patrioții suntem, renegați nu suntem în stare a fi. Și cine ar nimici dragostea de neam din sufletele noastre, acela ne-ar distruge toate nobilele sentimente.

Dar ori cât de osebite pot să fie convingerile asupra acestei concepțiuni, un lucru e cert, că esența însăș a procesului de față este libertatea, precum și chestiunea naționalităților nu este altceva decât chestiunea libertății. Nu se pot aceste două lucruri despărți: naționalitate și libertate. Amândouă de odată au venit în lume, ca ființe gemene, într'un leagăn au fost culcate și dacă soartea crudă ori sufletul negru al tiraniei ce mereu se reîntoarce, va voi, într'o groapă vor fi și înmormântate. Pentru-că se zice, că dacă moare unul dintre gemeni, celalalt de durere încă nu trăește mult.

Și dacă verdictul D-voastră va fi osînditor, atunci ziua de azi fi va tot odată o zi de doină a libertății de presă. Pentru-că a prigonit articolul acesta nu se poate, decât pe câmpul libertății de presă, iar acesta — știut este — e teritoriu imun. Dar dacă totuși ați fi în nedumelnire cu privirele la hotarele unde încap imunitatea acestui teritoriu, Vă rog d-lor jurați aduceți-vă din nou aminte de Ludvig Rezső și Réz Mihály, pe cari vi i-am citat și cari credeau împinse destul de departe aceste hotare.

În numele dreptății, al libertății de presă și al patriotismului rog să mă achitați.

Terminând acuzatul pledoarul său avântat și plin de argumente zdrobitoare la acuza neîntemeiată a procurorului, s'au formulat întrebările pentru curtea cu jurați trecându-se imediat la rechizitorul procurorului și vorbirea de apărare puternică a d-lui avocat Dr. Ioan Suciu, care a vorbit 3 ore cu efect simțit, demnitate și profund aparat juridic. Rezultatul care se știa dinainte, a fost, că acuzatul a fost pedepsit cu 3 luni temniță de stat și 500 cor. amendă în bani.

Publicăm actul pledoarelui d-lui apărător în întregime.

Onorat tribunal regesc!

Prea stimaților domni jurați!

Sunt în deplină conștiință a greutăților cu care am aici, în locul acesta în împlinirea înaltei mele chemări de apărător, să mă lupt.

Și recunosc, rechizitorul ce l-ați auzit, mi-a îngreunat și mai mult poziția, nu doar că ar fi justificată cât de puțin acuza, ci mai mult d'aceea pentru că prea on. reprezentant al acuzei *nisiuind a exploata situația curioasă a acuzatului și a mea în această sală*, a apelat nu atât la *judiciul și obiectivitatea d-lor jurați cât mai ales la confesiunea lor politică și la preocuparea oarbă ce în mod firesc rezultă din ea*, așteptând dela aceasta, rostirea cuvântului de „vinovat“ asupra acuzatului.

Nu-mi poate fi scopul a brusca pe prea on. jurați, ar fi și de prisos deja a excepționa fie pe unul, fie pe toți în rolul ce-l au, și nici n'o fac.

Dar, așa cred că nu voi vătăma pe nimeni, dacă în mod cu totul abstract, voi arăta *anomalia*, care precum la toate așa numitele „procese de agitații naționaliste“ — se ivește și în procesul de presă de față, că anume: când trebuie să se țină judecata asupra vre-unui jurnalist nemaghiar, pentru agitație la ură împotriva naționalității maghiare, când prin urmare naționalitatea maghiară este partea interesată, declarată de ofensată — suntem siliți a alcătui corporațiunea chemată a judeca asupra acuzatului dintre atari cetățeni, cari așa cred — până la ultimul fac cu toții parte din naționalitatea pretinsă de ofensată.

Zic, nu în chip de excepțiune amintesc aceasta aci, ci numai pentru ilustrarea chemării mele extrem de grele și totodată pentru accentuarea faptului cât de iloyală a fost acuza pentru acuzat când apelând la pasiuni politice și punând preocuparea în vibrare, circumstanțele — altfel cu totul abnorme se silește a le exploata în detrimentul acuzatului.

Ca jurist, cunoaște bine și dl acuzator public axioma juridică în propria-i cauză — și nu mai puțin o știe că „părți cât de puțin interesate nu pot înfuri o hotărâre ce s'aude în propria-le cauză“.

Dacă deci, în urma împrejurărilor particulare ale patriei noastre trebuie să ne împăcăm — mai bine zis noi naționalitățile trebuie să înduram, în lipsa altui expedient mai înțelept și mai drept — în așa dese procese intentate sub titlul „le agitație împotriva naționalității maghiare“ ca jurați de naționalitate maghiară cari se pot numi ofențați să judece asupra acuzatului de altă naționalitate: am fi așteptat cu drept cuvânt dela reprezentantul acuzei cel puțin atâta, ca în cunoștința acestei anomalii juridice să nizuiască și singur a lua din ascușul diferențierii de sentimente și a contrastelor de convingeri și scopuri politice, și nu *contrariul*, d-a le agrava și în vederea scopului său de a-l declara pe acuzat de vinovat, a le pune în vibrare pe băncile Curții cu jurați.

Doar anomalia amintită este și de altfel o particularitate destul de fatală a sârmanei noastre patrii, a mult truditei noastre dulce mamă, ce hrănește mai multe osebite neamuri la sinul ei. Și este un adevărat păcat a forța acest „unicum“ justițial și a-l face și mai dureros pentru aceia, față de cari și așa e destul de nedrept și gravamenal.

Le știm și cunosc reflexiunile la acestea: „Cetățean liber“ judecă asupra cetățeanului său liber și nu Maghiar asupra Românului, ori fu al altei naționalități. Fiecare jurat judecă după conștiința și jurământul depus și nu după sentimentele și aspirațiunile sale politice“. Cam în chipul acesta sună „desmințirile“.

Ei bine, și eu doresc și eu aștept, ca — în cazul de față cel puțin — la tot cazul așa să fie!

Dar vă rog a nu-mi lua în nume de rău, dacă totuși am scrupuli, și și mai puțin dacă-mi permit respectuos a le spune pe față.

„Desbracă-l pe om de slăbiciunile omenești și ai semizeu înaintea ta — zice înțeleptul dela răsărit.“

Așa cred, nimeni dintre prea onorații jurați nu se va simți ofențat, dacă declar că eu nu ved semizeu într'înșii, ci deși cetățeni aleși și distinși în aceeași vreme, însă într'o slăbiciune ori alta

deopotrivă cu mine și alții — prin urmare deci oament absolut nu lipsiți de slăbiciuni omenești.

Și nu vă ofensez prea on. domni jurați nici atunci, când imi permit a da expresiune acelor scrupuli, că d-voastră, cari aparțineți naționalității maghiare, acum când sunteți chemați a judeca asupra unui concetățean al d-voastră de naționalitate nemaghiară, că agitat-a la ură ori nu, împotriva naționalității maghiare și prin urmare și împotriva d-voastră: fi-ve-ți oare în stare a Vă libera deplin de simțirea la tot cazul ardentă ce-o sălășluiți în sinul d-voastră față de propria naționalitate și interesele aceleia, fi-ve-ți oare în stare a Vă dezbrăca de preocuparea națională ca slăbiciune omenească și stând pe pedestalul semizeilor, izvorîndu-vă verdictul dintr'o convingere absolut obiectivă, a Vă dovedi de hirotoniți zeitei Justiției nepărtinitoare și fără prihană.

În nobila-mi chemare de apărător toată silița mea, fiecare cuvânt al meu va nizu spre a Vă ușura aceasta, prea stimaților domni Jurați. Căci ne iubim, eu și clientul meu, naționalitatea noastră, nu mai puțin ne adorăm patria și în adoratiunea aceasta se cuprinde și iubirea și stima concetățenilor nostri și îndeosebi dorul, *d'au veni odată vremea ca instituțiunile scumpei noastre patrii curățindu-se de ori-ce defecte s'ajungă a putea oferi totalității națiunii mulțumire, frățietate și armonie a sădi în inimă.*

Nu numai stimăm noi „verdictul după conștiința și jurământul cetățeanului liber“ — dar îl și implorăm!

Și scrupulii nostri nu sunt altceva, decât expresiunea unui ferbinte dor după vremurile acele stări ideale.

Cu atâta mai regretabil, că tocmai din aceea parte de unde ni-se „desminte“ sus și tare acești *temeinicti scrupuli, ne întâlnim cu tendințe cu totul contrarii în viața practică.*

Căci pentru aceea, că cei dela „putere“ — și notez că sub terminul acesta eu nu înțeleg naționalitatea maghiară, ci partidul dela stăpânire și pe conducătorii săi — n'au fost, nu sunt pătrunși de așa mult respect față de „exprimarea votului de judecător după conștiința și jurământul cetățeanului liber, abea aflăm exemplul ilustrând mai caracteristic, ca și sistarea Curții cu jurați din Sibiu ca judecatorie de presă.

În Sibiu, Cartea cu jurați se alcătuea în majoritate de cetățeni Sași. Și cine ar putea afirma, că concetățenii nostri Sași nu sunt fi o-nești, buni și demni de încrederea acestei patrii, patrioți credincioși ai Ungariei. ?! Oare unde Doamne ar putea ei gravita? Spre marea Germanie? E doar așa departe de dinșii!...

Și judecat-au în Sibiu concetățenii nostri Sași, „cetățeni liberi, după conștiința și jurământul lor“ mai ales în procese de presă, în cari Român era acuzat de agitație împotriva naționalității maghiare.

Dar pentru că n'au pronunțat totdeauna verdictul de vinovat asupra acuzatului, verdictul dat „după conștiința și jurământul lor nu numai n'a impus șovinistilor dela putere, ci au căzut de-a dreptul în păcatul a fi nedemni de încredere „cetățenii liberi“ și ministrul, brevi manu l-a confiscat Sibiuului Curtea cu jurați.

Mulțumesc de acest respect al verdictului obiectiv dat după conștiința, și jurământul cetățeanului liber, că atunci când da dreptate acuzei e „sfânt“, iar când da dreptate apărării — este dat de „cetățenii puțin demni de încredere“.

Doar frații nostri Sași nu puteau fi preocupați, nu-i iubesc mai mult pe Români decât pe Maghiari și nu judecau în propriile lor gravamine.

Ear pentru judecata obiectivă a unei cauze au inteligență, e știut doar că nici o naționalitate din Ungaria, nu stă la acea treaptă a culturii generale ca și Sașii. Pe lângă aceasta întruneau mai ales pedanteria obiectivă înclinătoare spre Gründlichkeit-ul german.

Și totuși au luat judecătoria de presă dela dânsii!

Ei bine: este o pildă înspăimântătoare aceasta pentru noi naționalitățile nemaghiare. Se tradează la evidentă, că în procesele aceste politice s'ascunde o fintă, spre ajungerea cărei finte guvernul nu ține pe alții capabili decât de naționalitate maghiară.

Dar oare justiție este aceea judecata, a cărei motor este oare-care tendință politică?

După modesta mea părere nu e, și aceea nu este altceva decât cel mult parodie.

Românul are un proverb care sună așa „Turcul te bate, turcul te judecă“. Cu aceasta a caracterizat lapidar împărțirea de dreptate a kadiului turcesc, sub al-cărui jug nefast a suferit atât de mult.

De n'ar avea poporul român, din incidentul proceselor asemănătoare celui de azi — mutatis mutandis — cauză de a aplica și la present aceasta zicătoare! Imi place să cred, prea stimați d-ni jurați, că Dvoastre veți depune azi temelina unui alt renume al juraților maghiari.

Căci doar cred, că sunteți în deplină cunoștință a poporului, că glasul verdictului D-v. nu se perde nici în sala aceasta, nu numai pe acuzat îl lovește ori scutește — pentru că verdictul D-voastră cu puterea detunăturii unui tun imens îl ia pe aripile sale vestea sburătoare și-l duce în periferia a multe sute de kilometri, bătând la fereastra fiecărei case ori colibi românești.

Și dacă detunătura verdictului D-voastră va vesti pe un nou căzut jertfă aragostei sale de neam, doliu se va întinde iar peste multe sute de inimi de cetățeni, cari toate bat pentru o trinitate de ideal: libertate, frățietate și egalitate, pentru că vestitoare le va fi aceea groznică detunătură, că în nefericita noastră patrie — ori cât s'ar tăgădai — *întinsă pe catafalc stă libertatea, batjocorită e egalitatea, ear frățietatea nu se manifestă decât în aceea, că fratele mai mare vrea s-l amușească pe cel mai mic.*

Iar dacă în urma verdictului achitător salva de bucuria va vesti șgomolul, auzului plăcut, inimii dulce, și aurora unui viitor mai frumos răsări-va: binecuvântat fi-va numele D-voastră, pentru că înălțătoare, strălucită fi-va pilda ce-o veți da generațiunilor viitoare, cum poate contribui la pregătirea și asigurarea fericirii patriei patriotul înălțat, cetățeanul adevărat: *exerciând dragostea, propovăduind pacea, închipuțiile vine, uitându-le și iertându-le.*

Sufletul nobil, îngrijorat de viitorul patriei mult iubite a marelui Széchenyi se va inspira și aducă-vă aminte de înțeleptele-i cuvinte:

„Naționalitățile patriei nu cu rigoare ci cu dragoste trebuie câștigate — nu cu brutalitate ci cu comunitatea de simțire a libertății trebuie să le legăm de noi și nu cu limba și cu naționalitatea lor ci numai cu unitatea statului și cu sentimentul dragostei, alipirei și al încrederii față de instituțiunile sale constituționale, largin-u-le în deplină egalitate și pentru dânsii îi putem contopi cu Maghiarii pentru nou mileniu“.

Ear pertractăm deci proces politic.

Curios, că abstrăgând dela Rusia, nu este țeară în toată lumea, unde relativ să fie atât de mare numărul proceselor politice, ca tocmai în fericita Ungarie.

De Rusia cine s'ar mira? Despot îi șade pe tronul și istoria ne învață, că în umbra tronului despotice totdeauna a incolțit floarea de sânge a răpirii de libertate, a persecuțiunii ce nu cunoaște D-zeu și a torturilor neomenești.

Dar... Ungaria!?

Stat „constituțional, pe al cărei tron șade „cel mai constituțional“ rege!

În Ungaria — se serbează 15 Martie (Mărcius idusa) liberarea lui Tancsics și eterna inviere a libertății de presă!...

În patria ungară — așa se zice — nu sunt asupritori, prin urmare nici asupriți!

În Ungaria — așa se zice — fiecare cetățean este egal îndreptățit. Cum și sună începutul art. de lege 44 al legii din 1868 redactată de înțeleptul patriei Deák Ferencz?

„Toți cetățenii Ungariei și pe baza principiilor fundamentale ale constituției în privința politică alcătuiesc o națiune, națiunea maghiară, unitară și nedespărțită, a cărei membru egal îndreptățit este fiecare cetățean al patriei aparțină el ori cărei naționalități“.

Cum ajunge deci Ungaria, la faima gloriei dubii, să emuleze cu Rusia Siberiană în privința acestor procese politice și în privința *recordului* „condamnărilor aproape totdeauna sigure.“

Sunt doar mulți agitatori? De unde. Nu asta-i pricina.

Pricina e, că precum în Rusia, unde asemenea sunt multe diferite naționalități, pe cari, *puterea vrea să le contopească în elementul alcătuitor de stat și să silește să le despoae de independența lor de limbi și rasă, de cultura lor specifică precum și de dreptul la o viață națională individuală*, așa și-n sermana noastră patrie în

nainte de 1848, dela 1849 până la 1867 și dureri și d-atunci încoace, se manifestă mereu tendințe de contopire a naționalităților.

Și cine li se pune în cale, acestor curente șoviniste, e: „agitator“, parie, „vogelfrei“, în care a lovi cu piciorul este și azi merit înaintea unor anumite cercuri.

Dar să reprimim asupra vremurilor mai de mult, pentru-că sârmana aceasta țeară e nu numai din 1868 bogată în „agitatori“ și nu numai d-atunci vestită de procesele sale politice.

Și dacă tot-deuna detentorii puterii de stat au dreptate și dacă acela, pe care reprezentantul puterii de pedepsire a statului, îl învinuiește cu acuza agitației și-l face să-l și osândească, să-l arunce în temniță, este totdeuna un adevărat agitator primejdios de stat. ean să vedem cari au figurat ca atari, înainte de 1848, în Ungaria constituțională de atunci.

Tu suflet mare al lui Wesselényi Miklós, fă mărturie, nu pentru „agitație“ ai ajuns în 1836 în temniță, care ți-a răpit lumina ochilor?

Nu (vérbirak) tribunale de sânge ale lui Caraffa, te-au osândit ca vinovat pentru „tendențe și meșteșugiri primejdioase a turburării ordinii publice, ca delict de demne de condamnat“ ci tablă regească alcătuită din judecătoria curăți maghiari te-a luat în judecată și curia reg. maghiară te-a osândit la trei ani temniță.

Și Kossuth Lajos, bietul avocat, cum ar fi ajuns la prilejul să-și însușească limba englească în așa măsură, încât mai târziu la 1851 cu sublimele-i discursuri engleze să pună în uimire Englitera și America!

Cum s'ar fi dezvoltat modestul avocat până-colo ca inima poporului maghiar să bată cu dînsul și numele său să eclipseze și azi în strălucire și ori care alt glorios nume maghiar, dacă detentorii puterii publice în 1836 nu-l osândeau sub titlul agitației la 3 ani temniță, pe cari i-a petrecut mare parie în cazamatele de lângă poarta Vienei a fortăreței din Buda.

Și care era crima lui Kossuth Lajos?

„In jurnalul său („Országgyűlési Tudósító“) a vestit principiul egalității(?) drepturilor personale și de avere cu gravamenul lămurit al constituțiunii noastre monarchică-aristocratică, i-a luat în părtinire pe tinerii Dietei ce erau sub acuza agitației, pe Wesselényi, prin atățare cutezând a se ridica vădit împotriva statului public“.

Și noroc mare, că în fața acestor oribile crime, i-s'au socotit de circumstanțe atenuante că „motivul făpturii, după propria sa mărturisire a fost câștigarea pânii de toate zilele (d-atunci se zice poate despre acești acuzați că e chestie de pâne pentru dînsii agitarea) ca din actele de proces a fost „vanitatea nutrită de alții într'insul și extasierea“ pentru-că numai „circumstanțele aceste atenuante“ l-au mântuit de osânda pierderii capului prevăzută pentru crima sa în art. de lege IX din 1723.

Lovassy László, care osândit la 10 ani temniță, te-al rentors ca un alienat mort-viu în casa părinților tăi, Lapsánszky, Tormássy Iános, F. Tancsics și atâți alți martiri anonimi, ați putea tăgădui oare că patria vă iubită, a purtat asupra sa totdeuna afurisenia proceselor politice?

Ori poate în adevăr ați fost atățatori, pe cari după merit va pedepsit osânda, care — repet — nu judecătoria d-ai lui Haynau ori Schmerling, că judecătoria maghiară constituțională, v-a dictat-o vouă?

Despre vremurile ce-au urmat anul 1848 nici nu vorbesc. Este oare cine să nu le cunoască pe acelea și este oare cine ar nega, că în intervalul acesta cu miile la număr au decurs procesele politice și în afară de atăția jertfii, mil de emigranți au mâncat pânea amară a pribegiei.

Sărmană Ungarie!

Decenii de-a rîndul au fost timbrați de a liferat „agitatori“ „trădători“ și criminali în „lesa majestate“ cel mai ales titani ai naționalității maghiare, ca după 1868, după „impăcarea generală“ alte rase, bărbații aleși ai altor naționalități, deșteptați și dînsii de marea idee conducătoare a veacului XIX, de „idea naționalistă“ s'ajungă pe banca acuzaților, vinovați d-aceas fărădelege: alipirea ferbinte la neamul lor.

Fericitul Alexandru Roman, fostul deputat dietal al Ceichei maghiare, acest de altfel stămpărat și sedat temperament, singur pentru faptul că soarta la pus în fruntea unei foi politice românești, vreme îndelungată a fost un internist liniștit al temniței din Vaș.

Și pe dînsul l-au urmat șirul neîntrerupt al politicianilor și jurnaliștilor naționalității române,

cari toți, implicați în procese politice, au ajuns aruncați în temniți.

Slavici, Albini, Macavei, Russu, Braniște, Moldovan, Pop, Moța și atâți alți distinși jurnaliști români, fărăminti de garda mare a anonimilor.

Am ajuns deja acolo, că la noi Românii nici nu se consideră de jurnalist „pour sang“ acela care nu cunoaște Vașul și Seghedinul pe „dinlăuntru“.

Ear dintre politicieni în fruntea multor altora acolo sunt cei 13, pardon 18 osândiți ai procesului Memorandumului.

Impotriva ziarelor noastre politice decurge o adevărată campanie de nimicire. „Tribuna“ din Sibiu, în cursul vieții sale de 18 ani, a îndurat nenumărate procese de presă, până ce în sfârșit pe baza legii de presă din epoca lui Bach, sub greutatea unei osânde de 11 mi corone a fost zdrobită.

Mult a suferit și ziarul de odinioară „Albina“ „Observatorul“ „Luminătorul“ și „Dreptatea“, ba chiar și „Gazeta Transilvaniei“.

Azi „Tribuna“ dela Arad este luată din nou la rînd.

Două colaboratori ai ei, au dat față cu Seghedinul, azi a venit rîndul pe redactor...

Prea onorată curte cu jurafți!

Am făcut o scurtă reprivire istorică asupra proceselor politice ale trecutului mai îndepărtat și a celui mai recent.

Până la 1860 exaltații naționalității maghiare, ear dela 1868 exaltații naționalităților nemaghiare stau în cale la cineva.

Cineva, căruia-i place a-l ovalifica de agitator și aruncându-i în temnițe ale amuți glasul.

Cine e acest „cineva“?

Doar ordinea publică?

Și siguranța publică? Ori poate: Interes de stat?

Nici una!!

Interesul celora dela putere, prin urmare nu un interes de stat, nu interes public, ci *interes particular, interes personal, care e destul de temerar a se îmbrăca în haina interesului public*: acesta e acel cineva, care vrea să drapească curente ce i-se pun în cale în persoana celor mai distinși exponenți și s'amutească opiniunile vrăjmașilor.

În Rusia, este interesul particular al *stăpînirii despotice*, ca să se susție în posesiunea puterii. Toți deci, căți pretind drepturi cetățenești, cari luptă pentru înființarea unei vieți constituționale, sunt *agitatori, resturnători de stat*, oameni fărădelege, demni de exiliul în Siberia.

Și în Rusia, oare însuși poporul băstinaș rusesc pretinde, forțează asupra Polonilor și Finlandezilor, a limbii și naționalității lor. De unde! Suferă, o duce 'n mizerie și tăngește în lanțurile sale însuș poporul rus și are alte nevoi decât să cugete, ce să se facă cu Polonii și Finlandezii.

Nu poporul rusesc pretinde contopirea celorlalte naționalități, ci sistemul dela putere, care în alipirea Polonezului, Finlandezului și a Românilor din Basarabia de limba și naționalitatea sa într'una vede o alipire „culpabilă“, față de constituția lor veche, de libertatea și de tradițiile lor. Vrea să-l *despoaie deci de limbă ca deodată cu asta să fie despoiați și de tradiții!*

În patria noastră înainte de 1848 ce proces a fost în curgere?

Încă Maria Terezia începuse desnaționalizarea maghiarimei. Idea națională pe vremea aceea era încă sub spuză, și așa îi era ușoară problema, genialei regine.

Iosif, regele neincoronat, a crezut de sosită vremea pentru ignorarea constituției maghiare, dar precum acest extraordinar domnitor și-a întrecut și în alte privințe epoca, așa și aceasta s'a pripit, și sfârșitul a fost reacție.

Îndată ce însă în 1804 din multe regate și principate micel s'a înjghebat împărăția austriacă, dorul utopistic al centralizației iar a incolțit în inima celor dela putere și e numai natural, că formând sămînța așa numitului „imperiu, contopirea Ungariei în marea Austrie a fost dorul cel mai ferbinte al centraliștilor.

Și fiindcă ei și nu țeara Ungaria aveau acest interes, agitator, criminal răsturnător de stat a fost fiecare, care s'a pus împotriva curentului centralistic, care a cutezat a lupta și a se însufleși pentru păstrarea constituțiunii și pentru interesul independenței și neatarnării Ungariei.

Așa au ajuns în temniță, Wesselényi, Kossuth, Lovassy și atâți alți așa numiți „agitatori“.

Dar cu ivirea zorilor veacului XIX a răsărit asupra popoarelor *idea conducătoare* a acestui

veac — cum a numit-o baronul Eötvös József — „idea de naționalitate“.

Și se poate, pe om a-l fereca în lanțuri, a-l arunca în temniță: dar „idee“ a suprima, a amuți, pentru asta nu este putere, nu este forță în lume.

Și pentru-că este *idea neînvingibilă*, sistemul centralistic în patria noastră, atunci când își lua la sigur biruința când înecând în sânge rezistența și umplând temnițele dela Iosefstadt și Kufstein — credea în sfârșit că numai este nici o rezistență, căci „țeara e liniștită ca un mormânt“ — a fost silită a da faliment și a se tirgui la 10%, la sistemul dualistic de azi.

Fața de tendințele de contopire a învins *idea de naționalitate*.

Și așa s'a întâmplat aceasta și cu alții.

Este deci — ținând cont de învățămintele istoriei — ceva rațiune în așa numitele procese de agitație naționalistă?

Nu este!

Acela perde, cine le câștigă și acela câștigă, cine le perde. Aceasta ne învață trecutul.

Mazzini, prin martiriul său a devenit bărbatul conducător al Italianilor. Orbul Wesselényi prin martiriul a devenit mare și nemuritor.

Și că Kossuth Lajos cu ce sentimente a primit prigonirile pornite împotriva sa din partea Camarillei, o ilustrează mai frumos din opera apărută în redactarea lui Szilágyi Sándor (A magyar nemzet története), fasciculul IX, scris de marele istoriograf Ballagi Géza.

„Prin improcesuarea și deținerea lui — fie că s'a făcut pentru înfricarea opoziției, fie pentru a-l face pe Kossuth însuș neprimejdios — guvernul ajunge tocmai la contrariul, la ce vrea s'ajungă. Pe opoziție o îndrjește și mai mult împotriva sa. Ear lui Kossuth, ca agitator, îi dă o puternică armă în mână“.

„Asta o știe însuș Kossuth mai bine. Tocmai de aceea când îl dețin, nu numai nu se spărie, dar cu o adevărată însuflețire își aduce aminte de suferințele-i ce le prevede? ... Martiriul său propriu îl privește de capital care fructifică în favorul națiunii sale“.

Și așa s'a și întâmplat.

Improcesuatul și întemnițatul Kossuth Lajos a câștigat teren și a ajuns în fruntea poporului său, până ce guvernul centralist încetul cu încetul a pierdut, prin greșelile sale, terenul de sub picioare.

Sever Bocu deși nu e din elementul lui Kossuth Lajos, dar legea naturii este veșnică: furtuna ploiasă ce a trecut, întărește și dă suc tocmai așa stajiarului puternic ca și vlăstarului plâpând. . .

* * *

După aceste premise trec la articolul incriminat. La 6 Ianuarie 1904 vechea „Tribuna Poporului“ a luat numele de „Tribuna“ în locul organului încetat la Sibiu cu același nume.

Din acest incident, pe cum și din incidentul că Româniea din comitatul Aradului a rupt pe față cu pasivitatea, a apărut în primul număr al acestui ziar un articol de fond sub titlul „Tribuna“, în care a fost indicată direcțiunea ce ar avea de urmat acest organ, pledând pentru activitate și îmbărbătând în teroșini elocuenți pe frații Români pentru aceasta direcțiune.

Acest articol este incriminat în întregime. Nu știu la ce țintește acuza. Voeste poate să zică, că în acest articol nu este un singur cuvânt, care n'ar fi demn de reprobare, și care n'ar conținea delict de agitațiune? Ce au zis oare acuzații lui Kossuth Lajos: „propovăduia egalitatea dreptului personal și de avere“... de asta era vinovat un bărbat și pentru asta a fost el condamnat în secolul XIX, jumătate veac în urmă, după ce Europa a serbat renașterea drepturilor omenești între acordurile mărețe ale cântului libertății, egalității, și fraternității!

Câtă mărginire!

Și examinând întreg conținutul incriminat al articolului „Tribuna“, întreb pe dl procuror, ce fel de agitațiune punibilă se cuprinde în paginile 1, 2, 3, 4, 5?

Ori poate au ajuns până acolo ca „ca a nu voi dușmănie, ci frățietate, a nu voi cucerire ci a dori pace și înțelegere“ să constituie în Ungaria delict punibil? Este încă și azi punibil să lupți pentru egalitate de drept? Este oare agitație punibilă a vesti: „să trăim în iubire și frățietate“?

Căci dl procuror a incriminat întreg cuprinsul articolului prin urmare și aceste pasaje. O ironie!!

Dar nu voesc să mă sustrag dela analiza riguroasă a întregului articol, din contră am să mă ocup cu el în mod amănunțit.

Ca introducere notez, că acest articol a fost scris pentru Români, și astfel unele aluțiuni numai Român le poate înțelege fără o altă explicațiune.

Pentru a face d-voastră dlor jurați să înțelegeți perfect acest articol, îmi iau voie a vă servi fidel și cu onestitate la fiecare pasagi cu comentari.

(Apărătorul aici face comentari frază de frază a articolului întreg arătând și dovedind că nici o parte din art. nu este îndreptată împotriva naționalilor maghiari și că de vre-o agitație la ură împotriva națiunii maghiare nici vorbă nu poate fi).

(Din cauza lipsei de spaț sfârșitul va urma în numărul viitor).

Lăsăm să urmeze acum articolul incriminat apărut anul acesta la 6 Ian. (25 Dec. v., ca număr de Crăciun) sub titlul »*Tribuna*«. El este următorul:

»Am revenit la matcă.

Ridicasem steagul de luptă pe moarte și viața pentru drepturile firești ale neamului nostru oropsit și nedreptățit.

Și izbutit-am să simță durerile neamului întreg și cel din urmă fecior din valea ascunsă a codrului de lume uitat.

Nu a fost sat și colibă, unde să nu fi ajuns glasul sfâșietor al buciului de redeșteptare.

Din Sătmar până în Doloave și dela Gurba până la Brașov au umplut satele de jandarmi cu pene de cocoși la pălărie, că i-a cuprins tremurul și frica de feciorii români.

Asta-i bucuria noastră, că-i semîn de slăbiciunea lor. Și nu a fost neam în lume, care prin căciulire să fi ajuns la bunătățile pământului, ci numai brațului tare și inimii voinicești zîmbește strălucirea dulceli învingeri.

Am deșteptat lumea. Și înzădar filosofii și cărturarii cărtesc asupra noastră cu flecăriile celor neputincioși, căci după *Cannae* a urmat învingerea în veci strălucitoare a Africanului și multe a suferit Romanul, până când Roma a ajuns a lumii regină.

Lungu-i drumul Clujului, dar' plin era, sunt acum zece ani, de feciori români gata de foc și de moartea învingătoare, căci și ceta ce astăzi s'a născut »cu moarte pe moarte calcând» din mormânt a înviat.

Zavistia și fărâdelegea ne-au zăpăcit. S'a întunecat soarele nostru și frați slabi de inger au pus trupurile lor în calea noastră și în ruginita temniță a amuțit glasul mântuitor.

Ceața mohorită a urei s'a sălășluit în mijlocul nostru. Ne-am risipit, ca turma fără de păstor, și ani lungi de amar au dat peste noi. Ne-am tras la umbră cu inima încleștată de durere.

Ridicasem noi steagul de luptă pe moarte și vieță pentru drepturile firești ale

neamului nostru oropsit și nedreptățit. Dar frați nesocotiți au smuls steagul din mâinile noastre cu gând să-l poarte ei. Nu îi certăm și nu cu ură gândim la dinșii astăzi, în ziua sfântă, când s'a născut Domnul iubirii, nu cu ură gândim la dinșii, ci cu iubire frățescă toate le iertăm și pe toți îi chemăm la luptă nouă românească.

Ca nădejdea noi nu am pierdut. Tare e Dumnezeu nostru și cetatea noastră este dreptatea.

Cari am buciuit glasul redeșteptării răsleți, ne-am adunat și aici în colțul dela Tisa al cetății românești, am înălțat redută nouă spre luptă și apărare.

Azi revenim la matcă. Din mână celor căzuți prindem cu vitejie steagul vechiu al nostru și luăm sfânta hotărâre, să-l ducem la izbândă.

Nu dușmănie, ci frăție voim în patria noastră. Nici nu voim să cucerim, ci pace și bunăvoină dorim și dreptul nostru și sărăcia ni-o apărăm.

Credincioși suntem M. Sale și Țării. Aici trăim, aici muncim, aici zac osămintele sfinte ale părinților nostri, altă țeară, alt pământ nu dorim.

Dar Români vrem să fim acum și totdeauna. În valea Dunării și prin Carpați, soartea ne-a adunat multe neamuri și seminții deavalmă. Să trăim în iubire și frățietate. Nu unii pe alții robind, ci deopotrivă drepturi având și împotriva dușmanilor unii pe alții apărând.

Pe steagul nostru e scrisă *egala îndreptățire*. Știm însă noi Români, că frații, cari în a lor orbire se cred stăpâni pe noi și țeară, vânează sufletele noastre și prin maghiarisarea neamului nostru nădăjduiesc să fie tari și fericiți în astă lume.

Nu voim. Și nu ne dăm. Și de-o mie de ori să murim unul câte unul, neamul și limba nu le dăm.

Ne vom aduna ear toți frații împreună. Ceice ne-am urit, ne vom iubi. Cei batjocoriți vom cere iertare dela batjocoritorii nostri, căci mai mult trebuie a ne iubi neamul, decât a ne urî unii pe alții, una vom fi.

Răuvoitorii nostri ne-au pus în cale zăgaz. Socotindu-ne proști, au dat rînduire că nu mai putem fi împreună și unde se vor aduna doi în numele dreptății noastre, aceia globiți și pedepsiți să fie și aruncați în temnița neagră.

Ridem de cuminenia lor. Vom afla chipul înaintării și dacă ne-au aruncat bolovanii în cale, vieța noastră își va croi albă nouă și puternic navalind înainte, le vom arăta țaria noastră.

Alegătorii Români să-și facă datoria. Din sat în sat vom merge, din casă'n casă vom colinda cântarea suferințelor noastre și la vieța românească vom chema pe cei amoriți.

Treziiți-vă Români!

Cincizeci de cercuri sunt în țara aceasta, cari pot să trimeată deputați Români în casa țării, unde se fac legile și se făurește soartea cetățenilor.

Treziiți vă Români!

Blastămat și afurisit să fie Românul, care-și va da votul său contra fratelui! Fericirea noastră dela noi atârna.

Ridicăm steagul activității parlamentare și nu ne temem de înfrângere, căci numai luptând crește puterea și nu din mila altora voim a trăi, ci cu puterea noastră de viață voim a ne croi soartea și fericirea.

Programul nostru — *dreptul de a trăi vieță românească pe acest pământ udat de sângele eroilor Români și îngrășat de sudoarea brațelor noastre muncitoare*. Noi brazdăm pământul, al nostru să fie grăuntele din galbenul spic.

Avem frați de suferință în patria noastră Sârbi, Slovaci și Nemți, cu ei ne îmbrățișăm și frățietate legând cu dânșii, ca un mărunchiu de neînfrânt vom stă în calea cutropitoarelor nisuițe.

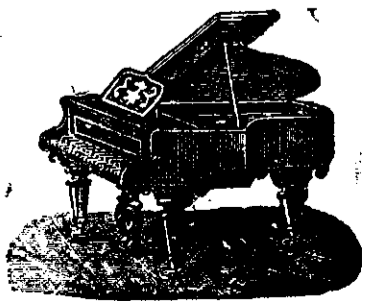
Organizarea luptei pentru intrarea în parlamentul țării va fi cea mai de aproape datorință. Tinerimea română, nădejdea neamului nostru, e pătrunsă de adevărul, că numai aceasta e calea, pe care se pot aduna din nou într'o singură ordine de bătaie toate forțele politice ale poporului nostru. Avem nădejde, că toți ne vom pătrunde de acest adevăr.

Nu voim a sta și pentru mai departe cu mâinile în sân. Nici dela ajutorul altora din afară, nici dela mila asupritorilor nostri nu așteptăm ușurare. Prin noi înșine trebuie să învingem; dacă e putere de viață în sângele nostru, și dacă inimile noastre nu sunt deșertate de credința în dreptatea lui Dumnezeu.

Nu vom învinge însă stând și așteptând și plângându-ne numai din condeiu și din cerneală. Copii plâng, babele oftează, bărbatul luptă înainte și înfrună vijelia cu pieptul său tare.

Proști nu suntem și nu voim a zice că prin intrarea noastră în lupta parlamentară vom aduce numai decât belșug și fericire neamului nostru. Ci mai vartos a ne oțeli voim prin lupta aceasta, a ne disciplina poporul, a-l lumina și povățui. Și numai după îndelungată muncă în chipul acesta așteptăm roadele îndulcitoare.

Nu suntem însă, din fericire, numai noi singuri nedreptății în țara aceasta. Și d'odată cu organizarea noastră pentru intrarea în activitatea parlamentară, va trebui să reluăm firul activității pentru încheierea alianței popoarelor nemaghiare din patrie. Când popoarele nemaghiare ale Ungariei vor ajunge astfel organizate și disciplinate, încât la alegerile parlamentare toate voturile lor să le dea candidaților naționaliști, atunci biruința cauzei noastre va sosi la pragul întrupării. *Alianța strînsă a popoa-*

Faix Jacques

365

fabriant de pian

strada Batthyányi Nr. 35. acordare de pian

Recomandă atelierul său de pian bine asortat, primește ori ce lucru aparținător acestei branșe precum și

Are în deposit
PIANE

de primul rang fabricate în Viena, în patrie și fabricate proprii, pe cari le vinde cu garanță pe bani și pe lângă prețuri de concurs

Inchiriare de pian cu luna.

relor nemaghiare din patrie este singua che-zăşie a mânturii noastre.

Pentru aceste înalte scopuri am adus jertfe mari şi aici la hotarul dinspre Apus al neamului românesc ridicat-am cetăţuie tare întru apărarea noastră, şi eată, pe zidurile ei azi înălţăm ear vechiul nostru steag.

Luatu-ne-am gând tare în suflet să jertfim munca noastră şi tigna vieţii întru binele neamului nostru românesc. Când totul e în primejdie, totul trebuie să lupte pentru mântuire. Vrajba dintre fraţi să înceteze şi duhul celui astăzi născut să se sălăşluiască întru noi.

INVITARE.

Congregaţia comitatului Arad e convocată pe pe Lună în 31 Octombrie s. n. dimineaţa la 9 ore.

La ordinea zilei sunt chestii importante.

Toţi membrii clubului român sunt invitaţi a se prezenta la şedinţă şi îi rugăm să participe şi la conferenţa obicnuită, ce se va ţine în preseara congregaţiei, adecă Duminecă seara la 8 ore, la hotelul «Vass» din Arad.

Arad, 26 Octombrie 1904.

Mihai Velicic. Traian Vătan.

Perversitatea cea mare.

Organul ovreesc al contelui Tisza, sub titlul «Apărarea limbii maghiare» anunţă că Berzeviczy a depus în Dietă proiectul de lege privitor la reforma instrucţiunii publice.

Care va să zică Ungurilor așa li-se înfăţişează lucrurile; ministrul tinde nu să nimicească ori-ce cultură a naţionalităţilor, ci numai să apere limba maghiară.

Nici «Magyar Szó» nici alt organ maghiar nu spune însă cine şi când şi în ce împrejurări a atacat limba maghiară? Şi nici nu putea să afirme, cu atât mai puţin să demonstreze, că în statul ungar limba maghiară are nevoie de apărare, fiindcă — vezi Doamne — ar fi atacat-o vre-o naţionalitate.

Cuvântul «apărare» e deplasat deci aici, şi era mai bine să se scrie: «impunerea» cu forţa şi pe toate terenele a limbii maghiare ori şi mai bine: *atentatul* cel mai odios împotriva culturii naţionalităţilor.

La tot cazul este mare perversitate la mijloc: să afirmi că *aperi* când dai la cap.

Limba ungurească este adică impusă în întreg învăţământul primar şi secundar. Alătura de limba maghiară se cultiva însă şi limba naţionalităţilor. *Eată ce nu mai vrea să tolereze actualul guvern*, al cărui şef ne asigurase la început şi ne făcuse să credem că vine cu ramura păcii printre noi. De aceea prin noul proiect de lege prevede o sumedenie de măsuri cari înseamnă nici mai mult nici mai puţin de cât lovitura de graţie a şcoalelor confessionale. Intâi de toate pune *atâta stăruinţă pentru limba ungurească*, în cât, pentru a corespunde îndatoririlor draconice, învăţătorul trebuie să neglige de tot limba română.

Mai rău loveşte în şcoalele pedagogice (preparandii). După-cum vedem adică, în ciuda protestelor autorităţilor supreme

bisericeşti române şi săseşti, guvernul va cere şi Dieta va grăbi să voteze — sancţiunea preainaltă va urma şi ea fără întârziere — următoarele:

în preparandii (şcoale normale, cum li-se zice în România) limba maghiară, istoria literaturii maghiare, istoria maghiară, geografia şi constituţiunea se va propune în ungureşte;

examenul de capacitate se va face în faţa unei comisii numite de stat, în limba maghiară.

Loveşte apoi în autonomia noastră bisericească, dispunând ca în contra învăţătorilor «antimaghiari» comisia comitatensă administrativă să pornească cercetare, să ordone suspendare.

Se ştie ce înţeleg şovinistii sub cu vântul «antimaghiar»: e destul să cânte cu elevii vre-o doină, să cânte la vre-un concert ori nuntă vre-un cântec naţional, şi s'a isprăvit cu bietul învăţător! Nimeni nu-l mai poate scăpa de suspendare şi apoi de alungarea din slujbă... Ori, ca să scape, va trebui să se umilească, şi chiar să se ticăloşască, făcând promisiuni şi îndeplinind anume servicii politice. Intervenţia respectivei autorităţi supreme bisericeşti-şcolare este condiţionată de atâtea lucruri, în cât ori cât de energică ar fi, nu va putea să ajute mult chiar unde ancheta autorităţii administrative-politice este o evidentă persecuţie.

Dreptul limbii române, precum şi autonomia noastră bisericească-şcolară mai este apoi lăvit prin dispoziţia ca în şcolile de repetiţie limba de propunere să fie exclusiv cea maghiară. Işi poate închipui oricine ce instrucţie, ce harababură se va face astfel în aceste şcoale: să propui adică ungureşte celor ce nu ştiu ungureşte, căci şi cât vor fi învăţat în şcoalele primare, elevii au uitat pe când ajung în şcoalele de repetiţie. Va să zică: timp pierdut, zdruncinare zadarnică a minţii, — şi toate pe socoteala viitorilor cetăţeni, cari în felul acesta sunt împedicaţi să înveţe ceva serios şi practic.

Eată cum majoritatea viitorilor cetăţeni sunt scurtaţi în cel mai cardinal drept al lor.

Nu mai puţin simptoare este dispoziţia ca pe viitor să nu mai poată fi nici o şcoală decât învăţători ordinari, învăţătorii de celelalte categorii (provisori, suplenţi, adiuncţi şi toleraţi) nu vor mai putea exista.

Că ce însemnează asta pentru Români, mai bine se va putea judeca dacă vom arăta, că la 1900, de pildă, s'au aflat în:

Arhidieceasa Sibiiului 419,

Dieceasa Aradului 131

Dieceasa Caransebeşului 15

învăţători cari nu aveau *testimoniu de calificare*.

Aceeaşi situaţie şi între Români de confesia greco-catolică. Pentru-că toţi absolvenţii de preparandii au să îndure aceleaşi mizerii din partea inspectorilor şcolari maghiari cari îi trântesc fără milă la examenul de absolvire şi de capacitate. Ear mizeria aceasta va fi şi mai grozavă, după-ce bietii absolvenţii vor trebui să depună examenul înaintea unei comisii instituită de guvern şi din toate studiile — ungureşte!

Eată, în liniamente generale, ceea-ce ne aşteaptă.

Noi să ne pregătim însă şi tendenţelor şoviniste să opunem bărbătescul nostru

protest. Perduţi am fi numai câtă vreme suntem loviţi fără să ne ridicăm împotriva agresorului, ci răbdând în tăcere şi cu resemnaţiune. Din protestarea de azi are să iasă însă binele de mâne... Ce fac adică oamenii, nu este pentru vecie şi noi am trecut peste furtuni de veacuri. Nu trebuie să ne zgudue deci opera unui epigon ca Berzeviczy, ci mai ales să ne îndemne la solidaritate şi organizarea tuturor forţelor vii ale naţiunii, ca să nu-şi mai bata joc de noi ori ce săcătura de ministru şovinist.

Cercurile electorale comitatense.

După statutele noi ale congregaţiunii comitatului Arad, pe hasa cărora în curând să vor face alegerile de membrii în congregaţia comitatensă, — cercurile electorale sunt arondate în următorul chip: Pecica-Maghiară alege 10 reprezentanţi. Pecica-Română alege 10 reprezentanţi. Semlac alege 5 reprezentanţi. Kis-Pereg, Nemet-Pereg, O-Bodrog, alege 5 reprezentanţi. Curtici, Macea alege 8 reprezentanţi. Foray, Nagy Iratoş, Nagy és Kis Varjás alege 4 reprezentanţi. Glogovác alege 6 reprezentanţi. Uj-panát, Micălaca, Zsigmondház alege 7 reprezentanţi. Sămbăteni. Cicir, Măndruloc alege 4 reprezentanţi, Ghioroc, Cuvin, Miniş, Cladova, Uj-Paulis, Covăsiş alege 8 reprezentanţi. Bărzava, Conop, Odvoş, Căpruţa, Bătuţa, Groş, Monoroşia, Slatina, Dumbrăviţa alege 7 reprezentanţi. Radna, Paulişul v., Şimiş, Milova alege 6 reprezentanţi. Totvărădia, Soroşag, Giulita, Govoşdia, Baia, Lupeşti, Perneşti alege 5 reprezentanţi. Soborşin, Vineşti, Halaliş, Temeşesti, Troiaş, Cuiaş alege 4 reprezentanţi. Petriş, Corbeşti, Roşia, Obârşia, Ilteu, Toc, Selişte alege 5 reprezentanţi. Şiria română şi maghiară alege 6 reprezentanţi. Păncota, Cherechiu, Seleuş, Cigherel alege 8 reprezentanţi. Tauţ, Felménes, Nadás, Cristaminiş alege 6 reprezentanţi. Drauţ, Dud, Araneag, alege 4 reprezentanţi. Agriş, Măderat, Musca, Galşa alege 7 reprezentanţi. Târnova, Curtacher, Iarcoş, Luguzeu, Cavna, Şilindia, Dezső-báza, Moroda, Iarmata alege 8 reprezentanţi. Uj-Szt.-Ana alege 8 reprezentanţi. Cămlăuş (O.-Szt.-Ana) alege 5 reprezentanţi. Faz. Vârşand alege 4 reprezentanţi. Szt.-Márton, Şimand alege 9 reprezentanţi. Otlaca, Siclău, Pilul-mare alege 8 reprezentanţi. Zimándköz, Fakert, Zimándujfalu, Szenteányfalva alege 6 reprezentanţi. Elek alege 9 reprezentanţi. Almás-Kamarás, Nagy-Kamarás, Megyes-Bodzás, Medgyes-Egyháza alege 11 reprezentanţi. Kisjenő, Erdőhegy, Agya, Szintye alege 8 reprezentanţi. Cinteş, Nádab alege 4 reprezentanţi. Zărând, Szapári-liget, Chereluş, Sinite alege 6 reprezentanţi. Nagy-Zerind, Bél-Zerind, Vadász, Simonyi-falva, Fekete, Gyarmat Miske. alege 11 reprezentanţi. Cermeiu, Şepreuş, Apateu, Ber chiu, Şomoscheş, Talpoş, alege 12 reprezentanţi. Socodor, alege 5 reprezentanţi. Giula-Vârşand, alege 4 reprezentanţi. Boroş-Ieneu, Apateleak, Bocsig, Repsig, Moniorău, Voivoden, Algeşti, Bărza, Şicula, Gurba, alege 12 reprezentanţi. Buteni, Chisindia, Păiuşeni, Vasoia, Cuiedi, Hodiş, alege 7 reprezentanţi. Alcil, Almaş, Căcărău, Bodeşti, Musteşti, Dieci, Revetiş, Roşia, Crocna, Laz, alege 7 reprezentanţi. Boroş-Şebeş, Dezna, Buhani, Neagra, Rana, Moneasa, Slatina, Chertiş, Govoşdia, Berindia, Cociuba, Doncen, Miniad, Susani, Selegen, Nadalbeşti, Igneşti, Prăjeşti alege 8 reprezentanţi. Iosăşel, Brusturi, Valea-mare, Dulcele, Zimbru, Băltele, Holdmizeş, Finiş, Iosaş, Bonteşti, Honişor, Saturău, Zeldiş, Secaş, Madrieşti, Şoimuş-Buciava, Gurahonţ alege 7 reprezentanţi. Hălmăgiu, Tisa, Ocui, Ocisor, Iuoneşti, Tărmuri, Hălmăgel, Lungşoara-Vosdocl, Toheşdi, Poenari, Tîrnoviţa, Sirbi alege 6 reprezentanţi. Ciuciu, Băneşti, Leasa, Lestioara, Cristeşti Brusturi, Bodeşti, Mermesti, Aciuva, Poiana, Vidra, Groş, Jazuri, Magulicea, Aciuţa, Pleşcuţa, Guravăii, Dumbrava, Tălacl, Budeşti, Rostoci alege 10 reprezentanţi.

Pe viitor congregaţia comitatului Arad se va compune din 300 membrii virilişti şi 300 membrii aleşi. Câţi membrii vor avea să se aleagă în fiecare cerc, — la alegerile proxime vom face cunoscut cetitorilor nostri cu altă ocaziune.

Războiul ruso-japonez.

Asupra evenimentelor de pe câmpul de război din Extremul-Orient dăm următoarele telegrame:

Petersburg, 26 Oct. Agenția telegrafică rusă raportează din Charbin cu datul de azi: Locțiitorul Alexeiev a publicat erî un ordin al împăratului, prin care Kuropatkin fost numit comandant suprem al armatei ruse mandciuriene. Alexeiev rămâne locțiitor.

Petersburg, 26 Oct. Ziarul »Brsevița Vjedomosti« raportează din Vladivostoc cu datul de erî: Contorm rapoartelor sosite dela Port-Arthur apărătorii fortăreței sunt convinși că căderea orașului este încă departe. Lipsa în alimente nu se simțește încă (!). Conservele sunt aproape năalınse. Populația din provincia de lângă Amur este liniștită.

Londra, 26 Oct. Regele Edvard a dat expresie dorinței sale de a se pune capăt războiului având de cuget să intervină cu împăratul Germaniei în interesul păcii. Această dorință a și adus-o împăratul Nicolae II la cunoștință.

Război anglo-rus.

Mobilizarea generală a flotei engleze.

Conflictul acut dintre Anglia și Rusia în urma purtării criminale a flotei rusești de pe Baltica încă n'a fost aplanat, ba a luat încă un caracter și mai acut, încât poate să provoace evenimente grave. Cu toate că este absolut sigur, că Rusia va acorda satisfacție deplină Angliei pentru fapta barbară, deamună numat de hoști de pe mare, a flotei rusești, Anglia se înarmează, mobilizând flota europeană. (Pentru cetitorii noștri de Duminecă amintim aci pe scurt începutul și cauza relațiilor încordate dintre ambele puteri mari. Anume plecând nainte cu 12 zile flota rusă din marea Baltică în Extremul-Orient, pe marea de nord a dat peste flota pescarilor englezi, pe care simplu au început să o bombardeze timp de 30 minute, în care interval a căzut căpitanul de vapor englez, un alt oficer și mulți pescari. Negreșit că o atare purtare neomenească a admiralului rus nu se poate scuza cu nimic, ba ea se condamnă pe sine însăși, când o flotă înarmată de războiu atacă în felul acesta vapoare pacifice de pescari. Purtarea aceasta a flotei de război rusești este afară din cale revoltătoare, fiindcă ea a violat în mod grav dreptul internațional. Guvernul englez a cerut momentan satisfacție, dar guvernul imperial rus întârzie și trăgănează afacerea ca și pe timpul din naintea erupeții războiului actual. Este asta caracteristic pentru diplomația rusească. Din cauza acestei întârzieri guvernul englez a ordonat acum mobilizarea flotei europene pentru a proceda în calea flotei rusești, care acum se află la Vigo (litoralul nordic al Spaniei, o telegramă de azi vorbește că Spania a refuzat să dea adăpost vaselor rusești) pentru a-o sili să se întoarcă napoi. Vedem că se poate ușor naște o nouă conflagrațiune, deși este sigur, că Rusia se va feri ca de foc să provoace pe Anglia și ceda în momentul din urmă). Lăsăm să urmeze aci următoarele telegrame mai importante asupra întâmplărilor mai recente.

Londra, 26 Oct. Admiralitatea britanică mobilizează marina. Asupra dispozițiilor mai noul se vestește, că ministrul de marină a ordonat chemarea sub drapel a rezervelor. Flota engleză de pe Mediterană a primit ordin de a se alătura la Gibraltar flotei de aici. La Gibraltar se crede, că flota engleză se pregătește pentru o demonstrațiune navală contra flotei ruse-ti.

Flota engleză de pe litoralul britanic a primit ordin pentru înarmare fără zăbavă.

Londra, 26 Oct. Primul lord al admiralității a trimis ordin celor trei flote engleze, ca toți oficerii și marinarii cari se află în cocediu, să se reîntoarcă imediat în serviciu. Toate trei aceste flote vor fi mobilizate. Flota de pe litoralul britanic a plecat erî în direcție sudică.

Vigo, 26 Oct. Un vapor sosit aici s'a întâlnit la Lagos cu 14 vase de război engleze. Vaporul german Pallas a ancorat aici. Se crede, că duce cărbuni și material de războiu pe seama flotei rusești argonautice.

Londra, 27 Oct. »Times« este informat din loc competent, că în consiliul de ministrii ținut erî s'a luat hotărîrea, că Anglia la noi un caz nu va permite să facă flota rusească un singur pas nainte, până nu va primi satisfacțiune deplină p ntru atentatul comis în contra flotei de pescari engleze. Anglia are putere să și realizeze amenințările și dispune de atâta forță ca să poată ține drumul lui Rosdevstenski admiralul flotei ruse, care are să aleagă între eventuala lui nimicire totală și între reîntoarcere.

Londra, 27 Oct. Ziarul englez »Daily Mail« scrie: Națiunea engleză se afla în ajunul unui războiu. Guvernul rus se ferește să pedepsească pe oficerul criminal și hesită să acorde garanție că pe viitor nu se va mai repeți un asemenea atentat. Dacă guvernul rus nu va satisface condițiunile puse de guvernul englez până azi, adevărat Joî d. a., atunci flota engleză dela Gibraltar imediat va primi ordin să someze flota rusă să se reîntoarcă; ear dacă aceasta ar refuza, să fie silită cu forța.

Fiume, 27 Oct. Flota engleză de aici a primit azi dimineață ordin, pentru părăsirea urgentă a portului Fiume și atașarea jără amânare la flota de la Gibraltar.

Gibraltar, 27 Oct. (Reuter). Intrega flota de torpilor engleze dela Gibraltar a fost mobilizată.

Avis abonaților.

Avisăm pe st. noștri abonați că acesta este ultimul număr ce se trimite celor ce nu și-au reînnoit abonamentul.

NOUȚĂȚI.

ARAD, 28 Octombrie 1904.

— Alegere de protopop. Sâmbătă în 22 c. s'a întrunit în Agnita sinodul protopresbiterial electoral, spre a efectui alegerea de protopresbiter gr.-or. al tractului Agnita. Ales a fost cu mare majoritate de voturi absolventul de teologie și filosofie dl Ioan Baptist Boiu, fost profesor în Brașov și archivar konzistorial, un fiu al neuitatului protopop și asesor konzistorial Zacharia Boiu din Sibiu. Felicitările noastre atât nou alesului protopop cât și vrednicilor alegători ai tractului Agnita.

— Corespondență. Primitim dela un harnic țaran cu numele din josul acestei corespondențe următoarele șire:

On. Redacțiune! Din durerea poporului voiesc a Vă scrie ceva. A sosit timpul de toamnă, ca să ne adunăm bucatele de pe țarină, pentru care am muncit aproape șapte luni de zile. Am

muncit însă atâta timp în zadar, dar am rămas uimiți, privind holdele noastre, căci în multe locuri nu ne putem scoate cum să cade nici semânța, care am sămănat-o astă-primăvară, ear mazere ori cartofi nici nu o să avem destul de mâncare. Dar asta mai caiea-valea, numai cucuruz, să fie să avem de unde mânca mălai ori mămăligă. Nu avem cu ce să ne îngrășăm un purcelas, suntem foarte triști la starea anului de față. Sunt mulți țărani cari au muncit toată vara și acum nu au ce mânca și nici cu ce să-și ierneze o vacuță, fiindcă lipsa e mare și de nutret. Ar fi bine ca dl Ministru de agricultură să se intereseze de soarta poporului și să sară întru ajutorarea lui, ear nu în ajutorul fabricelor de spirit. De-aceea rugăm pe dl ministru să se îngrijască de soarta poporului și de cucuruz pentru popor, căci apropiinduse iarna, vor fi siliți mulți țărani să-și părăsească locul unde s'a născut și să iee lumea în cap de atâta mizerie în care se află. Sperăm că dl Ministru se va îngriji de popor și nu de fabricile de spirit. Săturdu, 28 Oct. 1904. Traian Băbuța.

Noi aflăm de corect gândul harnicului nostru țaran. Așa ar trebui, ca ministrul, mac bine zis întreg guvernul să se intereseze de soarta popoarelor din nefericita Ungarie face deosebire de confesiune ori naționalitate. Durere însă, vrednicii noștri dietali mai bine să ceartă pe alte chestii, fac politică înaltă, conservatoare de »stat« și de Unguri, prefăcătoare de naționalități în maghiari. Astea sunt problemele domnilor ministrii și a prea cinstiților domni deputați, dar nu chestii vitale, pentru a ridica bunăstarea poporului și prin asta a țării. Foarte bine a nimerit-o conaționalul nostru Băbuța, că ministrii maghiari mai mult interes poartă de fabricile de spirit, de monopolul tutunului, de cursele de cai, apoi și de fabricile de maghiarizare, de cât de alte chestii vrednice de pomenire. Dar asta tot așa va ține până ce nu se va prăbuși actuala ordine de lucruri, și nu vor veni alte vremuri mai bune.

— Ugron Gábor în dietă. Ugron Gábor, cunoscutul campion al opoziției maghiare din parlament, contra căruia mai zilele trecute comisesse un Săcuț rabiât un atentat, se simte bine, luând parte și la ședința de Mercuri a dieței. Brațul stâng îi era legat cu o năframă neagră de mătasă care-i atârna de gât. Mulți dintre deputați au grăbit la dânsul fără deosebire de partid și-l felicită din incidentul că a scăpat dela mare primejdie.

— Apucături corteșești. În 27, 28 și 29 Octombrie st. n. a. c. să țin și în comitatul Torontal, alegerile pentru reprezentanții comitatensți. Ca să vadă onoratul public cetitor de ce mijloace se folosesc potențații acestui comitat la atari ocaziuni, servească d. e. următorul cas.

Pe 27 l. c. fiind publicată alegerea unui reprezentant și în comuna Toracul-mic, unde până acuma a fost ceva Băró Orczi. Ca să pună capăt acestei anomalii și provocat fiind s'a decis dl preot local V. Petrovič să păsească ca candidat contra baronului obscur, care așa se vede nu solvește nici atâta dare după averea sa, ca să poată fi virilist.

Dar auzind sceasta puternicii zilei au abandonat pe numitul baron nevăzut, necunoscut de nimenea din comună, scoțând la iveală alt candidat, — mai accesibil poate? cu care în cas de lipsă pot spăria pe alegători, făcând astfel presiune în favorul candidatului lor. Spre acest scop în 25 l. c. adevărat cu 2 zile nainte de alegere a excurs și inspectorul regesc în comună, vizitând școalele confesionale, deși e de vre-o 2—3 ani în acest oficiu. Și până acuma n'a avut timp pentru așa ceva?

Toată lumea nepreocupată vede în vizita dlui inspector o apucătură corteșească, voind a intimidă pe învățători, ca să nu voteze pentru preotul lor de naștere de acolo, cu care sunt în cea mai perfectă armonie, ci pentru dl solgăbirău venit de ieri de alaltă ieri prin părțile noastre.

Ca să facă mai evidentă învățătorilor influența organelor administrative față de școlile confesionale, deși în comună sunt 2 preoți unul președintele comitatului parohial, deci director loc. ambii au fost preterați din partea dlui inspector, fiind însoțit și condus în toate școalele de notar comunal și ober-corteșul solgăbirăului.

Intre astfel de împrejurari și auspicii avem să luptăm pentru validitatea celui mai sfânt drept cetățenesc, în 27 l. c. Că vom învinge ori ba, e secretul viitorului. *Correspondent.*

— **Procesul senatorului Schaumann.** Din Abo (Finlanda) se vestește, că Mercuri s'a început desbaterea procesului intentat senatorului Schaumann, acuzat cum știm de complicitate în omorul săvârșit din partea fiului său în contra guvernului Finlandei Bobricov. Abia s'a început pertractarea, când președintele tribunalului a anunțat că continuarea procesului se amână pe 8 Noembrie.

— **Venitul căilor ferate Române.** Venitul căilor ferate pe luna Septembrie a. c. a fost următorul:

Dela călători 1.735.240 lei, dela bagage 79755 lei, dela mărfurile de mare iuteală 142634 lei, iar dela mică iuteală 2.931.535 lei. In aceeași dată a anului trecut s'au încasat dela călători 194.494 lei, deci un minus, față de luna acestui an de 206.204 lei; dela bagage 80.485 lei un plus de 1270 lei, dela mărfuri de mare iuteală 74.266, un minus de 31.632 lei, iar dela cele de mică iuteală 2.815.240 lei, cu un minus de 1.299.989 lei.

Totalul încasărilor în această lună a fost de 4.939.164 lei față de 6.475.719 lei deci un minus de 1.536.555 lei.

Dela 1 Aprilie până la 30 Septembrie s'au încasat dela mărfuri de mare iuteală în anul 1902 lei 19.731.983, în anul 1903 lei 19.587.503, iar în anul acesta 16.958.87 deci cu un minus de 2.958.367 lei față de anul 1903 și cu un minus de 2.813.887 față de anul trecut.

In aceeași dată s'au încasat dela călători în anul 1904 9.944.155 lei, iar în anul 1903 10.308.933 deci cu un minus de 364.780.

Totalul încasării în această dată a anului 1904 au fost de 27.915.850, în anul 1903 au fost de 31.062.238, iar în 1902 au fost de 30.806.252. Deci un minus de 2.886.802 față de anul 1902 și un minus de 31.463.180 lei față de anul 1903.

— **Noul consul francez la Budapesta.** In locul fostului consul francez la Budapesta *Riffault* a fost numit consulul din Varșovia *Martiniere*.

— **Aniversarea bătăliei dela Trafalgar.** A 99-a aniversare a bătăliei navale dela Trafalgar s'a serbat Sâmbătă cu mare pompă la Londra.

Statua lui Nelson în squarul Trafalgar a fost frumos decorată și pe pedestalul său s'au depus multe coroane.

Intre altele eră una având panglică cu culorile franceze și spaniole, purtând următoarea inscripție: „Respect și omagi valoroșilor marinari ai Franței și Spaniei, cari au căzut la Trafalgar.“

— **O piesa de a lui Daudet tradusă pe jidovește.** Din New-York se telegrafează, că drama Sappho a lui Daudet, de curând a fost adusă în scenă pe jidovește. Reprezentația a fost ținută în teatrul *Wallacko*. Rolul de Sappho a fost jucat de celebra actriță ovreică *Berta Kalisch*. — Progresează Ovreii. Azi una, mâne alta pe jidovește, o să ne trezim odată cu o bogată literatură jidovească modernă, ale cărei începuturi o formează traduceriile celor mai celebre opere universale. O dovadă mai mult, că Israelul risipit n'are de cuget să se asimileze, ci are și azi nețărmurită credință, că „restătornicia împărăției lui Israel“ se va face cu siguranță.

— **Moartea celui mai mare mâncător în lume.** Phil Melloy era cel mai mare mâncător pe fața pământului. Cu producțiunile sale, cu cari ajunsese recordul printre cei nerațioși, punea lumea în uimire. Moartea încă la o astfel de producțiune la ajuns; a plesnit sârmanul de săiu. A dat anume parola remășindu-să pe 100 dolari, că este în stare să mănânce 85 funți englezi de carne proaspătă. A câștigat rămășagul, dar mergând după aceea într'o crăsmă, a mai pus la stomach 3 conserve de pește și 4 mere. Peste puțin timp efectul a început să se arate între marii dureri. Burtă i-a crescut de patru ori atâta câtă a fost după ce a mâncat cei 85 funți de carne proaspătă, fața li s-a făcut galbină ca ceara, ear puterile întru atâta l-au părăsit, încât n'a putut merge nici până acasă, ci a trebuit purtat pân' la locuință. Sosit acasă, a căzut grămadă și între grozave chinuri a murit. Este interesant, că Melloy între împrejurări normale n'a mâncat mai mult decât un om de toate zilele.

— **B-seria mormonă în Stockholm.** Orașul șvedez Stockholm i-a revenit gloria să poată avea pe teritorul său primul templu al mormonilor în Europa. Biserica este zidită să poată încăpea 800—1000 oameni. In fața ușei principale se află altarul și amvonul, ear părășii sunt împodobite cu simboluri „sante“ încunjurate de steaguri. Numărul aderenților acestei seete religioase exaltate în Șvedia este de 65.000.

ULTIME ȘTIRI.

Procesele noastre.

Dela raportorul nostru.

Oradia-Mare, 26 Oct. 4 ore 45 p. m. Naintea de amiază s'a desbătut procesul cu Hladfy. Pedepsa 14 zile temniță. D. a. a urmat pertractarea procesului intentat pentru articolul „*Tribuna*“. Puternicul discurs de apărare al lui Dr. Ioan Suciu a durat 3 ore. Pertractarea va urma mâne n. d. a. Intreaga presă maghiară din loc agită împotriva noastră în articol de fond, și astfel condamnarea este sigură.

Oradea-Mare 27 Oct. n. (8 ore 10 m. seara). La 7 ore a fost adusă sentența în procesul pentru articolul „*Tribuna*“, conform căreia acuzatul este pedepsit la 3 luni închisoare de stat și 500 cor. amendă în bani. Mâne se va desbate al treilea proces.

ECONOMIE.

Arad, 28 Octobrie.

Măsurile guvernului în vederea lipsei de nutreț.

La o interpelație făcută prin deputatul contele Blasiu Bethlen, în chestia măsurilor ce guvernul a luat în contra lipsei de nutreț, ministrul agriculturii Tallián a răspuns următoarele:

Ministrul a expus în mod detaliat toate dispozițiile multiple ce guvernul a luat în scop ca lipsa de nutreț despre care nu să poată zice, că ar fi generală, să fie prevenită. Abstracție făcându-se dela oprirea exportului, care s'a dovedit foarte eficace și care va fi necesar a se menține până la primăvară, guvernul a ordonat o serie întreagă de normative de importanță în chestie, Stăpânirea nu va acorda ajutoare în număr, dar s'a îngrijit de ocașii pentru muncă abondentă. Guvernul va căuta să fortzeze casurile unde să se dea ocașie de lucru uvrierilor. Aceste lucrări sunt grupabile în două categorii, și anume într'una unde ministrul comerțului este în situație a da lucrări în acord în ramul resortului său lucrări de efectuat. Ministrul comerțului a îndrămat toate oficiile de stat să isprăvească fără amânare toate planurile și prospectele de cheltueli referitoare la toate acele zidiri, cari au fost proiectate a se executa abia în anul în 1905.

In resortul său ministrul agriculturii somează în prima ordine toate societățile pentru regularea fluviilor, ca lucrările de lipsă, cari au fost proiectate a se executa parte încă în 1904 parte în 1905, să le grupeze astfel, ca dacă se poate aceste lucrări să se înceapă toate încă în toamna aceasta.

Cât privește dispozițiile, cari se refer la înălțurarea scumpetei mijloacelor alimentare cu prețuri fixe, guvernul a grijit pentru anumite regiuni, ca populația acestei regiuni să fie pusă în direct contact cu piețele de vinzare, ca astfel aceste regiuni să nu mai poată fi exploatate prin o urcare a prețurilor.

In regiunile, cari sufer lipsuri eventual se vor înființa magazine, cari vor vinde articoli de alimentație cu prețurile la cari în timpuri normale sunt obicinuiți locuitorii regiunii.

Pe această cale are să se pună stavilă exploatării populațiunii sermane. Spre același scop ministrul a primit dela guvern plein pouvoir să cumpere nutreț pentru vite: fân, paie vâratice, nutreț fortificant, porumb, lucernă și sămințe de trifoi. Toate aceste produse vor găsi aplicare parte pentru alimentare parte ca material de sămănat. Ministrul voiește să plaseze, resp. a plasat deja, în țeară nutrețurile în modul următor:

se vor dirigia anume nutrețurile procurate în astfel de locuri, unde prețurile au fost urcate artificial. De altă parte aceste cantități se vor plasa acolo unde predominază lipsa de nutreț. Pentru a orienta economii în general, cum să poată folosi timpul încă disponibil mai bine, ministrul a lăsat să se tipărească broșuri sub titlul „Apărare contra lipsei de nutreț“. In aceste fascicule se spune ce poate cultiva încă economia în lunile Iunie și Iulie, ca eventual în Septembrie și Octombrie să recolteze încă nou nutreț. Ministrul agriculturii expune mai departe că a rugat pe colegul său dela comerț, să stabilească tarife reduse pe căile ferate în interesul transportului produselor din acele regiuni, cari au avut de notat recolte mai bune la acele locuri, cari au fost bătuite de crasă. De fapt ministrul comerțului a și redus tarifele referitoare încă la 28 Iunie. Dela ministrul de finanțe, oratorul spune, că a exoperat ca plusul rămășițelor dela fabricile de spirt agricole să fie vândut agricultorilor dela sate. Mai departe a luat în primire dela ministerul c. și r. de războiu 12,000 măști metrice de țărițe spre distribuire.

Acțiunea dezvoltată de Asociațiunea centrală de credit în această direcție o sprijinește în toate privințele. Astfel s'a îngrijit d. p. ca micile asociațiuni să capete pe credit dela Centrală mașine pentru tăiatul paielor.

Bibliografie.

A apărut de Dr. Augustin Bunea canonic metrop. 1. *Metropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa*, schiță biografică, Blaj 1890, broșură de 41 pag. 20 fil. + 10 fil. porto postal.

2. *Cestiuni din dreptul și istoria bisericii românești unite*, Blaj 1893. Partea I. 269 pag. 8° scrisă de Dr. Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fileri Partea II. 400 pag. 8° scrisă de Dr. Augustin Bunea, costă 2 cor.

3. *Episcopul Ioan Inocențiu Micu-Klein*, (1728—1751) Blaj 8° mare, 422+XVI pag. Costă 4 cor., (pentru România 5 lei).

4. *Istoria scurtă a bisericii rom. unite cu Roma*, în Schematismul arhidiecezei de A.-Iulia și Făgăraș pe a 1900, costă 8 cor.

5. *Statistica Românilor din Transilvania în anul 1750 făcută de vicarul episcopesc Petru Aron*, Sibiu 1901, costă 1 cor., + 10 fil., porto postal.

6. *Vechile episcopii românești: a Vadului, Geogăului, Silvașului și Belgradului*, Blaj 1903 8° 162 pag. Prețul 2 sor., 50 fil., (pentru România 3 lei).

7. *Episcopii P. P. Aron și Dionisiu Novacovic*, sau istoria Românilor transilvăneni dela 1751 până la 1764, Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fileri (pentru România 5 lei).

8. *Discursuri, Autonomia bisericăscă, Diverse*. Prețul 5 cor., (pentru România 6 lei).

Aceste cărți să pot procura dela tipografia semin. din Blaj (Balázsfalva) ori dela autorul speșându-se banii înaintea, — ori contra rambursă.

390 — 7

A apărut, *Foaia Școlastică* organ al reuniunii învățătorilor greco-catolici din arhidieceza gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș. Abonamentul costă pe 1 an 6 coroane. Redactor: Ioan F. Ne-gruțiu.

Liturghia sfântului Ioan Gură-de-aur, pusă pe note muzicale, după melodiile celor opt-glasuri bisericesti și armonizată, pentru corurile de 4 voci bărbătești, de *Iuliu Birou*, nvătător și cantor primar, și dirigentul corului Reuniunii de cântări „Armonia“ din Ticvanul Mare, (p. u. Kákova). *Opul I.* Editura autorului. Toate drepturile rezervate. *Prețul 5 coroane*, plus 30 fileri pentru porto.

Se află de vânzare la autor și la *Librăria Petru Simțion* în Arad.

N. Iorga, Ștefan-cel-Mare, Mihai-Viteazul și *Mitropolia Ardealului* 40 bani.

In editura *Librăriei C. Șfetea* București *George Coșbuc Crestomație* pentru toți Românii *Prețul 90 bani*.

Noul abecedar de Dr. P. Spran. Nagyszeben (Sibiu). *Tiparul Tipografiei arhidieceșane* 1904 *prețul 40 fil.*

INSERTIUNI și RECLAME.

Este admirabil rezultatul, pe care îl ajunge on. public de dame prin folosirea laptelui de castraveți veritabil englez. După o folosire de câteva zile dispar de pe față alunițele zgrăbunțelor și alte inconveniențe de pe față; netezește fața și sbărciturile, face pielea finitului albă, tineră și fină fără să strice pielea. Mijloc premiat la expoziția din Paris și Viena; acest mijloc scoate și la noi, ca și în Anglia din uz toate cosmeticele. Un flocon 2 cor, săpun de castraveți 1 cor. pudră de castraveți 1 cor. 20. Se poate căpăta în ori-ce farmacie; pe poștă trimite *Balassa Cornel*, farmacist, Budapesta. Erzsébetfalva; ear în Cașovia (Kassa) *Pallagi Kálmán*, Fő-utca II. Deposit primul în Arad la farmacistul *Földes Kelemen*, și la drogueria lui *Vojtek și Veisz*.

Se caută un candidat de avocat român cu praxă bună.

Ofertele să se trimită la Dr. Gavriil Cosma, avocat Beiuș (Belényes).

405-3

Prima Societate de Credit Finciar Român din București.
PUBLICAȚIE.

Să aduce la cunoștința generală că Lună 18/31 Octombrie a. c. se vor trage la sorți scrișuri funciare rurale pentru un capital de lei 1.397.400.— din care scrișuri de tipul 5% — a 46-a pragere — în valoare de lei 1.270.300.— și scrișuri de tipuri 4% — a 11-a pragere — în valoare de lei 127.100.

Tragerea la sorți se va face în ședință publică în localul Ad-ției Primei Societăți de Credit Finciar Român din București str. Colței 27 la orele 3 p. m. în prezența Consiliului de Administrații, a Comisarului Guvernului, a proprietarilor asociați și a det. ntorilor de titluri ce vor voi a asista, și a celui alt public asistent.

Nr. 395 1-4

Direcțiunea.

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a p. t. public, că pe Strada Kossuth Nr. 43 în Arad a trecut în posesiunea mea

prăvălia de faur

(mai înainte a lui *Stamberger Jozsef*)

După o experiență de mai mulți ani câștigată în faărici din Budapesta și Viena, am ajuns în plăcuta situațiune să pot îndeplini tot felul de lucrări dela cele mai simple până la cele mai complicate prompt și pentru prețuri foarte culante.

Rugând binevoitorul sprijin al onor. public, rămân Cu deosebit respect:

Végh István

măstru măsur.

337

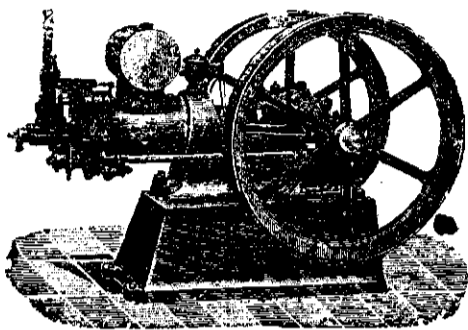
O domnișoară română, care posedă limba germană și știe să propună pianul, află aplicare pe lângă condițiuni favorabile, la o familie românească.

A se adresa la adm. «Tribunei». 398

Numărul Telefonului 86.

Birou de mecanica și atelier de mașini.
Intreprindere de instalațiuni de gaz și apaducte.

BEER ISTVÁN
inginer privat.

TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS, Küttl-tér

Tot felul de instalațiuni de iluminare de ori-ce sistem, deposit de reflectori, instalațiuni de băi și closete.

Executare specialista de reparațiuni de mașine și cizane. 318

Planuri și bugete gratuite.

Numărul Telefonului 86.

Nr. Telef. 378.

Nr. Telef. 378.

In atențiunea domnilor voluntari!

CZIRÁKY ALAJOS

croitorul regim. 33 de inf. ces. reg.

ARAD,

359

In colțul străzii Comitatului (*Tabajdi Károly*) și a pieții *Ándrassy*.

Am onoare a recomanda în binevoitoarea atențiune a domnilor voluntari magazinul meu bogat asortat cu uniforme militare de tot armamentul.

Confecționez tot felul de uniforme și ajustări pentru prețuri convenabile, executate în modul cel mai bun.

Igaz Sándor

388

ciasornicar și giuvaergiu.

ARAD, Piața Libertății

lângă edificiul teatrului vechiu.
Aur și argint călcat cumpără p. prețul cel mai mare de zi, ori schimbă pentru alte obiecte de aur și argint.

Primul atelier din Arad, pentru repararea de ciasornice și bijuterii.

Bijuterii, oroloage, aur călcat
și recuisite de argint, seduli de amantare cumpără pentru prețurile cele mai mari ori le schimbă pentru obiecte noi

DEUTSCH IZIDOR

ciasornicar și giuvaergiu

ARAD, Strada Bisericii
(Palatul minorităților.)

Isvorul cel mai estin de cumpărare de bijuterii și oroloage.

Se caută un învățacel.

Nr. Telefonului 438.

381

Convocare.

Domnii membrii ai «Unirei de Consum din Maria-Schnee», conform ord. On. Tribunal regesc din Fehértéplom Nr. 10825 P. 1904, sunt prin aceasta de nou convocați la

Adunarea generală extraordinară ce se va ținea la 20 Noemvrie st. n. a. c. la oare d. a în localitatea Unirei.

OBIECTUL:

Disolvarea Unirei și alegerea liquidatorilor.

Maria-Schnee, la 25 Octomvre 1904.

408

Presidiul.

KALMÁR JÓZSEF

prăvălie de aparate electrice.

ARAD, Salacz-utca 2.

341

Are în deposit:

bicicle de primul rang

precum și toate părțile constitutive pentru bicicle, gumi și lămpi de acetylen!

In atelierul său

reparează, transformă și mărește bicicle cu roate mobile.

Primește emailarea de bicicle în foc, nichelarea părților constitutive de bicicle, sau ori-ce reparațiuni de felul acesta.

— Condițiuni de plătire favorabile. —

Montează:

telefoane cu incopciare de cerc ori catrală.

Telefoane mici de case, instalări de clopoțele electrice, ori repararea acestora.

— Prețuri culante. —

Are în deposit:

Mașini de cusut SINGER

Mașine cu suveică rotunda sistem Singer ori mașini de cusut pentru odăi.

In atelierul său

se primesc tot felul de reparațiuni aparținătoare acestei branșe.

Se primesc reparațiuni de mașine de brodat în rate favorabile lunare.

Nr. Telefonului pentru oraș și comitat 242.

Cursul pentru pregătirea mai departe a tinerilor
si lui

CZOBOR OTTO, ARAD.

Pregătește pentru examenul de admisiune la obținerea dreptului de voluntariat.

În curs funcționează profesori de forță. De plasarea elevilor din provincie se îngrijește direcțiunea cursului. La recerșiri servește cu informațiuni

CZOBOR OTTÓ

conducătorul cursului.

— Kessuth-utca Numărul 41. —

Nouă ferărie în Arad.

Am onoare a aduce la cunoștința On. Public, că am deschis în

ARAD, piața Boros Béni Nr. 6

o nouă ferărie

cu articoli fabricație proprie, și parte comandați din locuri de primul rang.

Primesc comande de turnătorie și obiecte de arangia mente pentru mori, anume ventiluri de moară și petri de moară.

Fer bătrân și metale se cumpără în orî-ce cantitate. Cărbuni de fag se pot căpăta pentru prețuri eftine.

Rugând prețiosul sprijin rămân cu stimă:

Szántó Izidor

fabricant de fer și oțel în Ujdézna.

Kőszeghy Sándor

tinichier.

Arad, Boros Béni-tér 6.

(Casa Vanicsek)

Primește tot felul de lucru de tinichea, (reparări de apaduct) dela execuția cea mai simplă până la cea mai artistică. Ori-ce reparație se face prompt și grabnic. 335

— *Lucru remarcabile de specialitate, prețuri culante.* —

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a m. on public, că pe **Strada Weizer János Nr. 19,** casa Doamnei ved. Dr. Petkó, am deschis un

atelier de tapiserie și înfrumșetare

corespunzător intru toate recerșințelor de azi.

După o experiență de mai mulți ani câștigată prin prăvaliile de acest fel în Arad, precum și în urma legăturilor mele cu cele dintrăiu fabrice, am ajuns în poziția plăcută. să satisfac pretenșionilor celor mai înalte ale on. public în această privință.

Primesc arangierea completă de hoteluri, restaurante după moda cea mai nouă, prompt și pentru prețuri culante primesc renovări, reparațiuni și obducerea de biliarde etc.

Rugând sprijinul binevoitor al on. public, rămân

Cu deosebit respect:

SZILVÁSY ISTVÁN, tapetier

TIPOGRAFIA

„TRIBUNA“

ARAD, Stsada Deák Ferencz Nr. 20.

Fiind arangiată din nou, bogat, cu literele cele mai moderne și cu rotațiune modernă, primește spre executare orî-ce lucrare ce se ține de arta tipografică.

Broșuri, opuri, manuale, tabelării în orî-ce mărime, registre pentru bănci, învități la petreceri și cununii, plicuri, cap de scrisori, anunțuri funebre, cărți de vizită, etc. etc.

Executat cu gust fin, la timp și punctual, după sistemul cel mai nou.

Cerem și pe această cale binevoitorul sprijin al publicului românesc intru cât ar avea vr'o lucrare din cele mai sus înșirate a trimite spre executare și a ne recomanda în cerc cât mai larg tipografia noastră.

Având în vedere și sacrificiile mari ce le pretinde ziarul nostru național, credem că va afla mai iute răsunet acest anunț al nostru.

Telefon Nr. 502.

In atențiunea părinților!

Este de recomandat, ca haine pentru copii să se procure din prăvălia de haine pentru bărbați a lui

FRANK LEO

Andrassy-tér 9 szám. (vis-à-vis de biserica nouă a Minorităților).

Unde se pot căpăta acum cu apropierea sezonului de toamnă pentru prețurile cele mai ieftine și solide hainele cele mai fine și confecționate după ultima modă.

301

Asortiment bogat de stofe indigene și externe.**Se primesc comenzi după măsură.**

Recomand în atențiunea binevoitoare a iubitorilor de sportul vânătorii

Căpăturile de vânători

pregătite din postav tivit impermeabil care se confecționează în atelierul meu.

Croiul recunoscut cel mai bun.

Prețuri solide!

Telefon pentru oraș și comitat.

Serviciu prompt!

**Institut sud-ungar pentru împrumuturi
hipotecare și credit personal.****TIMIȘOARA,**

piața St.-George Nr. 4, I. etagiu.

Telefon nr. 317.

Împrumuturi hipotecare pe moșii și case de închiriat orașenești pe lângă amortisștie semestrală atât în capital cât și în interese după următorul plan de solvire:

65 ani	3 ¹ / ₂ %	cu amort. după fiecare 100 cor.	2— cor.
(numai la impr. hip. pe moșii și de mari sume de bani).			
50 ani	cu amort. 4%	după fiecare 100 cor.	2.30—2.45 cor.
45 "	"	"	100 " 2 cor. 60 fl.
40 "	"	"	100 " 2 " 70 "
35 "	"	"	100 " 2 " 92 "
30 "	"	"	100 " 3 " 12 "
25 "	"	"	100 " 3 " 45 "
20 "	"	"	100 " 3 " 88 "

Documente necesare:

291

La împrumuturi hipotecare pe moșii: Extras de pe cartea-funduară, coala catastrală, dacă este contract de cumpărare ori vânzare și un atestat comunal; pentru această trimitem blanchetă.

La împrumuturi pe case de închiriat: Extras de pe cartea funduară, conșpect autentic despre venitul chiriei libelul de dare, planurile de construcție ale edificiului (numai în cas dacă atare planuri există) și atestat despre prețul de valoare al casei.

In afaceri de cumpărare ori vânzare de moșii mari servim bucuros cu deslușiri dacă ni se trimite timbru postal pentru răspuns.

Filiale: Oradea-mare Böthi Ödön utca 1. Segedin Horváth Mihály utca 7. Lugoj Bonáz utca 16.

Nr. Telefonului 10.

348

Edificiul teatrului.

Toate novitățile pentru sezonul de toamnă și de iarnă au sosit deja.

Isvorul cel mai ieftin de cumpărare.

Stofele, barchetele, mătășurile, pânzele, covoarele, perdelele și asternuturile cele mai frumoase și de calitate cea mai excelentă, și tot felul de decoruri și articoli.

In provincie se trimit franco modele.

La comenzi de peste 10 cor. trimiterea se face francat.

HOFFMANN SANDOR, arad

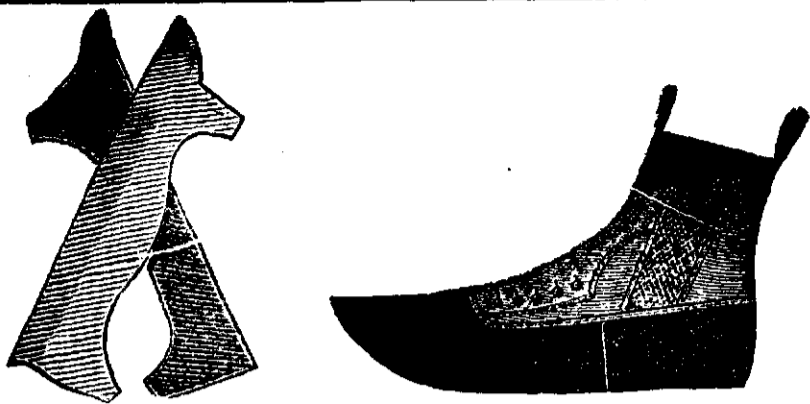
(Edificiul teatrului).

Baie de cadă „DIANA“**ARAD, Halász-utca 1. szám.****Băi de cadă 50 bani, 70 bani, 80 bani și 1 coroană.****APĂ DE APADUCT.****Cerem numeroase vizite.****özv. VADNAI LÁSZLONÉ.**

Băile stau la dispoziție dela 5 ore dimineața până la 10 ore seara.

Nr. Telefonului in loc și in comitat 407.

Asortiment de piei de fabrică

al lui

322

Weisz și Rosenberg

ARAD, Prăvălia principală: Szabadság-tér 1. szám.

Cel mai mare asortiment bogat în Ungaria de Sud in tot felul de mărfuri de piele indigene și din străinătate, articoli și instrumente pentru călcionari, pielari, cojocari, compactori, frânari. Lucruri pentru ghetete se pregătesc după măsură în timpul cel mai scurt și în modul cel mai exact. Comandele postale se îndeplinesc cu deosebită îngrijire.

Asigurați contra focului: case, bucate, mobile, vesminte, mărfuri!

Asigurați: viața, zestre, capital de întreprindere, rente, cazul morții, spese de înmormântare!

Agentura principală în Arad.

A BANCII GENERALE DE ASIGURARE MUTUALE SIBIENE

„TRANSYLVANIA“

primesc oferte pentru asigurări din comitatele: Arad, Bichș, Bihor, Cenad, Caraș-Severin, Timiș și Torontal și le efectuează pe lângă cele mai favorabile condițiuni:

1. In ramul vieții: capitale cu termen fix, rente, zestre pentru fetițe, capital de întreprindere pentru feciori, pe caz de moarte, spese de înmormântare. Aceste din urmă dela 50—500 cor. se plătesc la moment in ziua morții întimplată;
2. In ramul focului: călduri de tot felul, mobile, mărfuri, produse de câmp ș. a.;
3. Contra furtului de bani, bijuterii, valori, haine, reconvite ș. a. prin spargere;
4. Contra grăindinei: grâu, secară, orz, cucuruz, ovăs, viă (vinea), plante industriale: cânepă, in, hamei, nutrețuri, tabac ș. a.

Deslușiri se dau și prospecte se pot primi la agenturile noastre locale și cercuiale mai în fiesce-care comună și direct prin

Agentura principală „Transsylvania“ în Arad.

Strada Széchenyi nr. 1. — Telefon nr. 399.

433 — 168

Asigurați contra furăturilor prin spargere: bani și tot ce aveți de preț!

Asigurați contra grăindinei: cucuruzul, grâu, secară, ovăsul și toate plantele economice!

PUMPE DE VIN

reg. ung. priv. și țevi de gumi calitatea cea mai bună.

Din cilindrul pompei se scurge vinul până la cel din urmă strop, ear sâmburii de struguri, coaja și alte părți necurate se îndepărtează numai de cât, prin asta pompa nu se strică și nici vinul nu se poate strica. Pentru funcționarea pompei se dă o garanță pe 3 ani (reparație gratuită).

PUMPE DE FOC

cu ventiluri rotunde. Pentru comane foarte potrivite, de oare ce a întrebuintarea de apă nesipoasă ori murdară nu abzie serviciul. Pentru funcționarea regulată a mașinei se primește garanție pe 3 ani (reparare gratuită). Șurube potrivite unitare și țevi de cânepă din launtru căptușite cu gumi cu prețurile cele mai ieftine. **Fântâni** cu țevile trebuincioase in preț de fabrică.

HÖNIG OTTO

fabricator de pompe reg. ung. priv.

Arad, Rákóczy-uteza 27. sz

Stropitori de vie se primesc spre reparare.

258

Alegere mare in stofe engleze și franceze

Spre binevoitoarea atențiune!

386

Subscrisul imi pernit a anunța cu stimă P. T. Public din Oravița și jur, că am deschis de mai mulți ani în casa mea proprie vis-a-vis de casa lui Medit un

Atelier pentru haine bărbătești.

Basat pe cunoștințele mele în croit și executare fină ce le-am câștigat în decurs de mai mulți ani în primele ateliere din capitală, pot servi pe On. mușterii cari mă vor onora cu comande cu *croitul cel mai nou englez și francez.*

Rog în special cu umilită inteligența română — și cu considerare la faptul că sunt român — să binevoiască a mă onora cu comanda D-lor.

Pentru serviciu prompt și efectuire solidă garantează.

Cu toată stima: **P. COLARIU**

croitorie engleză și franceză.

ORAVIȚA, în casa proprie, stada principală.

Stofe proaspete în deposit

Stofe proaspete în deposit

Alegere mare in stofe engleze și franceze

4%₀

BANI!

4 1/2%₀

pe realități și bunuri cu 4—4 1/2% amortizațiune la locul I. și II. fă spese anticipative, precum și credit personal exoperează grabec, culant și sigur

PHILIPP GRÜN WALD,

Agentură de bancă, Incasso,

Biuro de informațiuni

320

TEMESVÁR, Józsefváros, Küttl-tér Nr 5.

Maî departe mijlocesc vinderea și cumpărarea de case, bunuri, cafenele, hoteluri, restaurante, prăvălii de tot felul; am prenotate case pentru vânzare dela 2000—140.000 coroane depunerii favorabile de capitală și cu 7 1/2—8% venit curat, vindere de pământe etc., arende de pământe dela 100 jugăre în sus.

4 1/2%₀

4%₀

MÁRTONFY VICTOR

tinichier de zidiri și arte, instalator de apaducte.

Se recomandă mult onoratului public pentru pregătirea de ori-ce lucrare de tinichier.

— Prețuri solide. — — Esecutare promptă. —

Distins cu premiu la expoziția milenară.

Stipendiu de Paris.

Cu stimă:

334

MARTONFY VICTOR

ARAD. Local: Piața Boroș-Béni Nr. 2.

Locuința: Strada Sárossy Nr. 2.

(Casa d-lui Purcariu).

Avisăm pe on. public că sub

Nr. 11 Calea Archiducului Iosif

(colțul stradei Karolina)

am deschis sub firma

Reuniunea industriasilor Aradani

pentru fabricarea de mobile

un magazin pentru mobile.

Rugând binevoitorul sprijin al on. public, tot odată rugăm on. public să binevoiască a ne onora cu visita.

Arad, 1 Septemvrie 1904.

364

Reuniunea Industriasilor Aradani

pentru fabricarea de mobile.